

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Natura 2000 ontwerp- beheerplan IJsselmeergebied 2014 - 2019

Markermeer & IJmeer

Natura 2000 ontwerp- beheerplan IJsselmeergebied 2014 - 2019

Markermeer & IJmeer

Datum: 18 maart 2013

Status: Versie nr. 3.3

Voortouwnemer: Rijkswaterstaat

Andere bevoegde gezagen:

Inhoud

Samenvatting	6
1. Inleiding	9
2. Kenmerken van het Markermeer & IJmeer	10
2.1 (Inter)nationaal belangrijke ecologische waarden in het Markermeer & IJmeer	10
2.2 Abiotische kenmerken	11
2.3 Activiteiten en beheer in het Markermeer & IJmeer	13
3. Instandhoudingsdoelstellingen	15
3.1 Uitwerking van doelen in omvang, ruimte en tijd en huidige situatie	15
3.1.1 Ruimtelijke eenheden	16
3.1.2 Open water	17
3.1.3 Ondiep water	21
3.1.4 Oeverzone	22
3.1.5 Kale of schaars begroeide gronden	23
3.1.6 Moeras	25
3.1.7 Nat grasland	25
3.2 Opgaven voor het Markermeer & IJmeer	27
4. Instandhoudingsmaatregelen	29
4.1 Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid	29
4.1 Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000	30
5. Activiteiten en mitigatie	33
5.1 Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden	34
5.2 Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden	34
5.3 Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven	36
5.4 Niet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist	36
5.5 Kaders voor vergunningverlening	38
6. Doelbereik	43
7. Literatuurlijst	47
Bijlagen	48
Bijlage A	49
Bijlage B	53
Colofon	55

Samenvatting

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden binnen de lidstaten van de Europese Unie. De EU heeft tot instelling van dit netwerk besloten, omdat de natuur en biodiversiteit (soortenrijkdom) in Europa al decennia snel achteruitgaan. Het Markermeer & IJmeer is als Natura 2000 gebied onderdeel van dit netwerk en is aangewezen om specifieke natuurwaarden in stand te houden. Op deze manier draagt het Markermeer & IJmeer bij aan het behoud van de Europese biodiversiteit.

De afgelopen jaren is onderzocht wat er voor nodig is om de natuurdoelen voor het gebied te realiseren. Daarbij is gekeken naar:

1. Knelpunten in het ecosysteem die negatieve gevolgen hebben voor de natuurwaarden;
2. Maatregelen uit vastgesteld beleid die een positieve bijdrage kunnen leveren aan de natuurdoelen;
3. Aanvullende maatregelen die genomen moeten worden om de doelen te kunnen realiseren;
4. Activiteiten die nu in het gebied plaatsvinden en mogelijk invloed hebben op de natuurwaarden.

De uitkomsten hiervan worden uitgebreid in dit beheerplan beschreven. In de komende paragrafen wordt kort, bondig en helder samengevat wat de belangrijkste punten zijn in het beheerplan. Hierbij richten we ons op de knelpunten en hoe de doelen kunnen worden bereikt door het nemen van maatregelen. Uitgangspunt is dat de maatregelen die hier worden genoemd ook daadwerkelijk worden uitgevoerd.

Bijzondere natuurwaarden gaan grotendeels hand in hand met menselijke activiteiten

De afgelopen eeuw is het IJsselmeergebied sterk veranderd, onder andere als gevolg van de aanleg van de Afsluitdijk, de inpoldering van de Noordoostpolder en de Flevopolders, de aanleg van de Houtribdijk en de ontwikkeling van menselijke activiteiten. De huidige natuurwaarden in het IJsselmeergebied hebben zich in de loop der tijd ontwikkeld in sterke samenhang met de menselijke activiteiten in het gebied. Voortbouwend op deze sterke relatie tussen menselijke activiteiten en natuur is dit beheerplan gericht op behoud en versterking van de natuurwaarden, waarbij ruimte wordt geboden aan behoud en ontwikkeling van de menselijke activiteiten in het gebied.

Studie naar de voedselbeschikbaarheid in het IJsselmeer en Markermeer & IJmeer

Sinds het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw is een aantal vogelsoorten in het Markermeer & IJmeer (en ook in het IJsselmeer) sterk in aantal afgenomen. Het gaat vooral om bodemdiereters als tafeleend, brilduiker, kuifeend en topper, en viseters als fuut, nonnetje, grote zaagbek, dwergmeeuw, zwarte stern en visdief. Bij de vaststelling van de aanwijzingsbesluiten is de voorwaarde opgenomen dat Rijkswaterstaat onderzoekt wat de oorzaken van deze achteruitgangen zijn, welke niveaus van instandhoudingsdoelstellingen haalbaar zijn en welke maatregelen tegen welke kosten daarvoor moeten worden genomen. Deze studie, de zogenaamde ANT-studie (Autonome Neerwaartse Trend), zal eind 2013 resulteren in een advies over de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen voor de betreffende soorten.

Aanwezigheid van geschikte broedgebieden garanderen

Voor de visdief (voor broedgelegenheid) en de zwarte stern (voor rustgelegenheid) is het van belang dat de kale gronden die in het gebied aanwezig zijn, kaal gehouden worden. Daarnaast is het visaanbod voor deze beide sternsoorten gerelateerd aan het broedsucces. Op de locaties Hoeckelingsdam en het Naviduct bij Enkhuizen zal de grond kaal gemaakt en gehouden worden, zodat broed- en/of rustlocaties voor deze soorten beschikbaar zijn. Voor de visdief leidt dit tot doelbereik, voor de zwarte stern is doelbereik twijfelachtig, omdat de matige spieringstand voor deze soort ook een knelpunt blijft.

Rust en ruimte garanderen

In de nazomer- en wintermaanden is op de kitesurflocaties Warder, Hemmeland en Muiderberg sprake van verstoring, omdat juist dan een aantal watervogels van die locaties gebruik maken. Om de verstoring van de brilduiker, smient, kuifeend, meerkoet en het nonnetje, te voorkómen en het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen te garanderen zijn voor deze genoemde gebieden een aantal specifieke voorwaarden van kracht ten aanzien van kitesurfen.

In het Markermeer & IJmeer bevinden zich een aantal verstoringgevoelige locaties (Gouwzee, kustzone van Muiden, Pampushaven Noord) waar significante effecten van autonome ontwikkelingen in de watersport niet zijn uit te sluiten. Dit heeft voornamelijk te maken met klimaatverandering (langere recreatieseizoenen) en mogelijke technische innovaties waardoor recreanten ook in de wintermaanden van het gebied gebruik kunnen gaan maken. In deze gebieden wordt de 'IJsselmeeraanpak' gehanteerd: eerst voorlichting en bewustwording (onder andere via een gedragscode voor recreatie), gevolgd door monitoring en (indien noodzakelijk) eventuele toegangsbeperkende maatregelen indien significante verstoring tóch plaatsvindt.

1. Inleiding

Aanleiding en doel van het beheerplan

De Europese Unie beschermt de natuurwaarden van Europa. De belangrijkste pijler van Europese natuurbescherming is de realisatie van Natura 2000: een netwerk van Europese natuurgebieden met belangrijke natuurwaarden. Het Markermeer & IJmeer is als Natura 2000 gebied onderdeel van dit netwerk. Op Europees niveau is het doel behoud van de Europese biodiversiteit. Voor het Natura 2000 gebied Markermeer & IJmeer zijn doelen (instandhoudingsdoelstellingen) geformuleerd, die bijdragen aan het behoud van de Europese biodiversiteit. Om behoud van de biodiversiteit over langere periode te waarborgen is voor het gehele IJsselmeergebied een beheerplan opgesteld.

Het beheerplan bestaat uit een overkoepelend Algemeen deel en zes gebiedsdelen: IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Eemmeer en Gooimeer Zuidoever, Veluwerandmeren, Zwarte Meer en Ketelmeer & Vossemeer (zie hoofdstuk 1 van het Algemeen deel voor toelichting over de opbouw van het beheerplan). De toetsingskaders voor vergunningverlening zijn opgenomen in het deel Toetsingskaders.

Leeswijzer

Voor u ligt het beheerplan voor het gebiedsdeel Markermeer & IJmeer. In hoofdstuk twee worden de kenmerken van Markermeer & IJmeer beschreven. In hoofdstuk drie worden de doelen behandeld: welke specifieke natuurwaarden worden beschermd; hoe staat het met deze natuurwaarden en wat is de beoogde situatie? Hoofdstuk vier beschrijft instandhoudingsmaatregelen die bijdragen aan het behalen van de doelen. Hoofdstuk vijf beschrijft de relatie tussen menselijke activiteiten en Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen. Dit hoofdstuk geeft ook aan welke voorwaarden aan activiteiten worden gesteld, om effecten op de doelen te verzachten of te voorkomen. Hoofdstuk zes beschrijft in hoeverre de doelen behaald worden wanneer activiteiten met mogelijk schadelijke effecten worden gemitigeerd en instandhoudingsmaatregelen worden uitgevoerd.

2. Kenmerken van het Markermeer & IJmeer

Het Markermeer & IJmeer is een ecologisch belangrijk gebied. Daarnaast wordt het door de mens voor tal van functies gebruikt. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste kenmerken van natuur, abiotiek en menselijke activiteiten beschreven.

2.1 (Inter)nationaal belangrijke ecologische waarden in het Markermeer & IJmeer

Het Markermeer & IJmeer is aangewezen als Natura 2000 gebied omdat het van belang is voor het behoud van de Europese biodiversiteit. Samen met het gehele IJsselmeergebied is het een belangrijk leefgebied voor broedvogels, voor (doortrekkende en overwinterende) watervogels en voor aan meren gebonden habitattypen en soorten.

Onmisbare schakel in trekvogelnetwerk; foerageer-, rust- en slaapgebied

Het Markermeer & IJmeer is van nationaal en internationaal belang voor met name vogels. Diverse trekvogels zijn afhankelijk van de meren als overwinteringsgebied, als ruigebied of als tussenstop, bijvoorbeeld tijdens de trek van hun broedgebieden in Scandinavië, NW-Rusland en Siberië naar de overwinteringsgebieden in West-Afrika. De vogels gebruiken het gebied dan om op krachten te komen voor het vervolg van hun reis ('opvetten').

Het Markermeer & IJmeer kent een verscheidenheid aan leefgebieden. In het open water kunnen vogels rusten, foerageren en drinken, veilig tegen grondgebonden roofdieren. Langs oevers en in het ondiepe water vinden ze beschutting en voedsel. Permanent droge zandplaten of andere terreinen zonder hoogopgaande gewassen zijn o.a. te vinden voor de Waterlandse kust en bij Enkhuizen. Het gaat om grotere oppervlaktes waar weinig verstoring is en geen roofdieren kunnen komen. Dit maakt het vooral geschikt voor kale grondbroeders zoals de visdief om te broeden en te rusten. Rondom het Natura 2000 gebied bevinden zich grootschalige foerageergebieden voor diverse grasetende watervogels in de vorm van akkers en agrarische graslanden.

2.2 Abiotische kenmerken

Abiotische kenmerken bepalen in belangrijke mate welke natuurwaarden waar aanwezig zijn. Onderstaande paragrafen beschrijven de abiotische kenmerken die van belang zijn voor de natuurwaarden in het Markermeer & IJmeer.

Ligging en geografie

Het Markermeer is het zuidelijk deel van de voormalige Zuiderzee. De voltooiing van de Houtribdijk tussen Enkhuizen en Lelystad heeft gezorgd voor een scheiding met het noordelijk gelegen IJsselmeer. Het Markermeer wordt vrijwel geheel begrensd door dijken. Er is alleen een open verbinding met het Gooimeer. Het gedeelte van het Markermeer dat tegen Amsterdam en Almere aan ligt wordt het IJmeer genoemd. Het water tussen Monnickendam en Marken heeft de naam Gouwzee.

Figuur 2.1
Markermeer & IJmeer, Grenzen

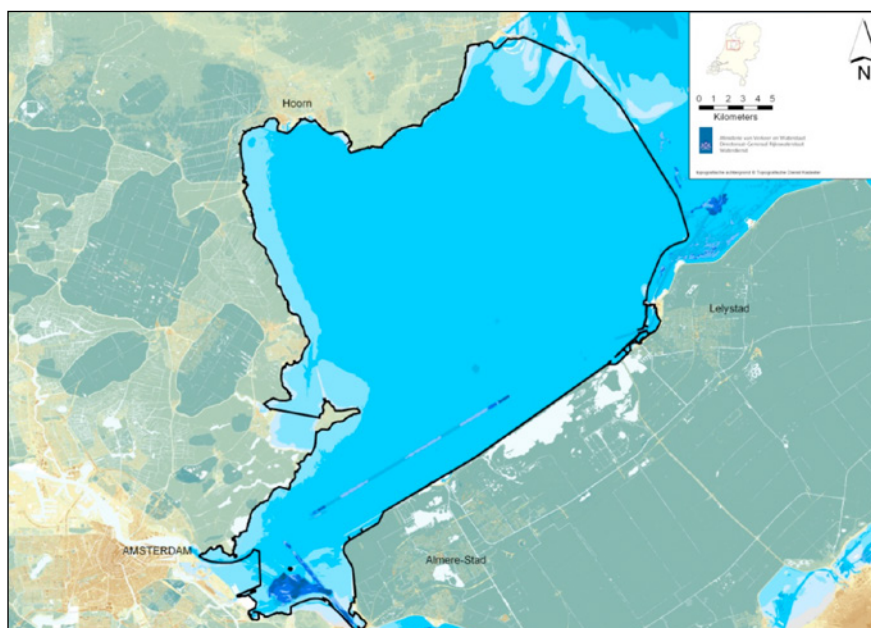
Legenda

- N2000-grens Markermeer & IJmeer, Vogelrichtlijn + habitatrictlijn
- N2000-grens Markermeer & IJmeer, Vogelrichtlijn
- Provinciegrens

Bodem en geomorfologie

Het Markermeer heeft een oppervlak van 68.640 ha, waarvan circa 1.100 ha als zowel Habitat- als Vogelrichtlijngebied is aangewezen, het overige deel is alleen Vogelrichtlijngebied. Het IJmeer is aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Het eiland Marken valt buiten de begrenzing van het Natura 2000 gebied. De Noord-Hollandse kant van het Markermeer is ondiep (0,75 tot 2 meter) met een kronkelige kustlijn, terwijl de kustlijn aan de zuid-oostkant, door de aanleg van Flevoland, nagenoeg recht en diep is (tot 5 meter). Gemiddeld heeft het Markermeer een diepte van 3,5 meter. Figuur 2.2 geeft de bodemhoogte van het Markermeer & IJmeer weer. De bodem van het Markermeer bestaat voornamelijk uit klei en zavel (mengsel van zand en klei) en een dikke laag slib. Door de aanleg van de Houtribdijk kan het slib uit het Markermeer niet meer bezinken in oude stroomgeulen in het IJsselmeer. Als gevolg hiervan heeft het slib zich geleidelijk verspreid over de bodem. Onder invloed van de wind is er een voortdurende afwisseling tussen opwerveling en sedimentatie van slib waardoor het doorzicht flink kan afnemen.

Figuur 2.2
Bodemhoogtes van het
Markermeer & IJmeer

Legenda

Hoogte t.o.v. NAP (water)

	< -40 m
	-40 - -30 m
	-30 - -20 m
	-20 - -15 m
	-15 - -10 m
	-10 - -7,5 m
	-7,5 - -5 m
	-5 - -3 m
	-3 - -2m
	-2 - -1 m
	-1 - -0,5 m
	-0,5 - 0 m

Hoogte t.o.v. NAP (land)

	< -10 m
	-10 - -5 m
	-5 - -2,5 m
	-2,5 - -1 m
	-1 - 0 m
	0 - 1 m
	1 - 2,5 m
	2,5 - 5 m
	5 - 10 m
	10 - 20 m
	20 - 30 m
	> 30 m

N2000-grens

	Vogelrichtlijn- en habitatrictlijngebied
--	--

Waterkwantiteit

Het winterstreefpeil van het Markermeer is -0,40 m NAP en in de zomer wordt een waterpeil van -0,20 m NAP nagestreefd. Het Markermeer ontvangt zijn water voornamelijk uit het IJsselmeer, de Zuidelijke Randmeren en neerslag. Noord-Holland watert onder normale omstandigheden af op de Noordzee en de Waddenzee, maar kan onder bijzondere omstandigheden afvoeren in het Markermeer. Daarnaast wordt water uitgeslagen vanuit de provincie Flevoland. Afvoer van water verloopt via de spuisluisen in de Houtribdijk.

Het Markermeer levert ook water. Er bestaat de mogelijkheid om 's zomers vanuit het IJsselmeer via het Markermeer water op het Noordzeekanaal in te laten, om de zouttong vanuit de Noordzee tegen te gaan. Hiermee wordt tevens verzilting van het Markermeer bestreden. Via het Markermeer kan water worden aangevoerd naar Noord-Holland, Flevoland en, zoals in bijzonder droge jaren (vb 2003), naar Zuid-Holland om verzilting van het oppervlaktewater tegen te gaan. Aan Flevoland wordt water geleverd om tekorten in landbouwgebieden aan te vullen. Daarnaast wordt er water ingelaten als er in Flevoland onvoldoende (kwalitatief goed) water beschikbaar is voor het kwaliteits- en kwantiteitsbeheer van de Veluwerandmeren. Dit water wordt ingelaten bij de Zuidersluis en via gemaal Lovink uitgeslagen op het Veluwemeer.

Waterkwaliteit

Waterkwaliteit is een bepalende factor ten aanzien van de aanwezigheid van waterplanten, bodemfauna en vis en daarmee de voedselbeschikbaarheid van diverse watervogels. In het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) wordt in heel Nederland de toestand van het water onder de loep genomen en worden maatregelen genomen (zowel lokaal als landelijk) om het water ecologisch en chemisch te verbeteren. Hierdoor is de waterkwaliteit in beweging: de nutriëntenaanvoer uit de rivieren daalt en het doorzicht wordt groter. Het ecologische gevolg zal zijn dat er meer waterplanten (zoals kranswieren en fonteinkruiden) tot ontwikkeling komen, met een mogelijke verandering in het visbestand (kleinere vis) en het waterleven.

De waterkwaliteit in het Markermeer is goed en verbetert de laatste jaren nog steeds. De parameters die van belang zijn blijven dezelfde: zuurgraad, doorzicht en de eutrofiërende stoffen stikstof en fosfaat (deze laatste is momenteel afnemend). Vanwege het hoge slibgehalte in het water en het beperkte areaal ondiep water, komt de betere waterkwaliteit slechts beperkt tot uiting in een toename van waterplanten en de hieraan gebonden levensgemeenschappen. Daarnaast overschrijdt een aantal chemische stoffen, zoals zink en chroom, de norm. Doordat deze stoffen gebonden zijn in de bodem, zijn ze biologisch niet beschikbaar en vormen derhalve geen risico voor de Natura 2000 doelen. De watersysteemstudie heeft geconcludeerd dat door de uitvoer van generieke maatregelen in 2015 de normen van de KRW gehaald zullen worden.

2.3

Activiteiten en beheer in het Markermeer & IJmeer

Activiteiten van mensen in het Markermeer & IJmeer kunnen van invloed zijn op de natuurwaarden in het gebied. Onderstaande paragrafen geven een samenvatting van de vormen van activiteiten en beheer in het gebied die relevant zijn voor de natuurwaarden en de toekomstige ontwikkelingen hierin. In het document Inventarisatie bestaand gebruik IJsselmeergebied (referentie 3) staan de activiteiten in detail beschreven, kaarten met locaties van de activiteiten staan in de kaartenbijlage. In hoofdstuk 5 wordt een samenvatting gegeven van de resultaten van de toetsing van de activiteiten en de mitigatie van mogelijk negatieve effecten.

Activiteiten in het Markermeer & IJmeer

Een basisfunctie van het Markermeer is het zorgen voor veilig, voldoende en schoon water. Daarnaast vindt er beroepsscheepvaart plaats en is het een belangrijk recreatiegebied waarin de recreatievaart in zowel het Markermeer als het IJmeer goed is vertegenwoordigd. Verder zijn er langs alle kusten zwemstrandjes, kampeerterreinen en vislocaties aanwezig en is het gebied van belang voor beroepsvisserij. Verder zijn delen van de oevers van het Markermeer in gebruik voor de productie van windenergie (Enkhuizen, Marken, Hoorn) en zijn er rioolwaterzuiveringsinstallaties (Lelystad en Almere) en elektriciteitsbedrijven (Diemen) die (koel)water lozen in het gebied. De effecten van deze lozingen worden gereguleerd door waterwetvergunningen. Verder heeft het Waterschap Zuiderzeeland twee gemalen in het gebied: Blocq van Kuffeler en Wortman.

In het Markermeer wordt zand gewonnen in de scheepvaartroutes. Op deze manier worden vaargeulonderhoud en zandwinning gecombineerd. Sinds de jaren negentig is de omvang van de zandwinning geleidelijk toegenomen met een piek in 2001. De uitbreiding van Almere en Amsterdam-IJburg is hier de oorzaak van. Zandwinning als activiteit blijft vergunningplichtig.

Beheer in het Markermeer & IJmeer

Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat zijn actief natuurbeheerder binnen de begrenzing van het Markermeer & IJmeer. De beheeractiviteiten zijn afhankelijk van het gebied en bestaan onder andere uit natuurbeheer. Er vindt beheer en onderhoud plaats aan diverse objecten in het Natura 2000 gebied, zoals aan de dijken en dammen (Waterschap Zuiderzeeland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht, Rijkswaterstaat), diverse kunstwerken, recreatieterreinen, kabels en leidingen. Rijkswaterstaat voert het nautisch beheer van het hoofdvaarwegennet uit, waterkwantiteitsbeheer en het waterkwaliteitsbeheer (als bevoegd gezag voor de Waterwet).

Rijkswaterstaat heeft gedurende het jaar meerdere monitoringsmomenten om de aanwezigheid en verspreiding van (vogel)soorten en waterplanten bij te houden. Deze monitoringswerkzaamheden zijn belangrijk om inzicht te hebben in de aantallen en trends van de soorten. Deze monitoringsactiviteiten vinden plaats vanuit een vliegtuig, boot of vanaf land.

3. Instandhoudingsdoelstellingen

Doel van Natura 2000 is een wezenlijke bijdrage aan het behoud en herstel van de biodiversiteit. Om dat te bereiken zijn afspraken gemaakt om bepaalde habitattypen en soorten te beschermen binnen een netwerk van natuurgebieden. Hiervoor is het zaak de omstandigheden, die het vóórkomen van die habitattypen en soorten mogelijk maken, te behouden of waar nodig te verbeteren.

Op 23 december 2009 heeft de minister van LNV de zes Natura 2000 gebieden in het IJsselmeergebied definitief aangewezen op grond van artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998. In deze aanwijzingsbesluiten is vastgelegd welke natuurwaarden beschermd moeten worden. Er zijn instandhoudingsdoelstellingen opgenomen voor soorten en habitattypen.

De instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd in termen van behoud of verbetering van omvang en/of kwaliteit van bepaalde habitattypen en behoud of uitbreiding van kwaliteit leefgebied en draagkracht voor bepaalde aantallen van met naam genoemde soorten. De instandhoudingsdoelstellingen per Natura 2000 gebied dienen voor het borgen van de bijdrage die dat gebied levert aan het op landelijk niveau realiseren van een gunstige staat van instandhouding. De instandhoudingsdoelstellingen voor het Markermeer & IJmeer zijn opgenomen in het besluit Natura 2000 gebied Markermeer & IJmeer (referentie 1). In het wijzingsbesluit van diverse Natura 2000 gebieden, waaronder Markermeer & IJmeer, dd 14 februari 2013 heeft een correctie plaatsgevonden met betrekking tot de complementaire doelen (referentie 9). Voor het Markermeer & IJmeer betekent dit dat de doelen voor de meervleermuis en de rivierdonderpad die zijn gekoppeld aan het Vogelrichtlijngebied zijn vervallen. Dit heeft geen consequenties voor beschermingsniveau en/of te nemen maatregelen, omdat beide soorten nog wel in het Habitatrichtlijngebied aangewezen blijven.

3.1

Uitwerking van doelen in omvang, ruimte en tijd en huidige situatie

In de doeluitwerking (referentie 2) zijn de instandhoudingsdoelstellingen besproken in ruimte en tijd, dus waar en wanneer de soorten in het Markermeer & IJmeer voorkomen in de huidige en de beoogde situatie.

Deze paragraaf is een zeer beknopte weergave van de doeluitwerking. De doeluitwerking is opgesteld op basis van gegevens uit 1999-2004. Daarnaast is vanwege de lange duur van het beheerplanproces een actualisatieslag gedaan tot en met 2007 om na te gaan of aantallen en trends van de verschillende vogelsoorten in relatie tot de doelaantallen een duidelijk afwijkend beeld zijn gaan vertonen. Voor die soorten waar een dergelijk afwijkend beeld is vastgesteld, is nagegaan of en in hoeverre als gevolg hiervan instandhoudingsmaatregelen, vrijstellingsvoorwaarden voor gebruik of mitigerende maatregelen aanpassingen behoefde. In het volgende beheerplan worden de gegevens meegenomen van recentere inventarisaties en monitoring.

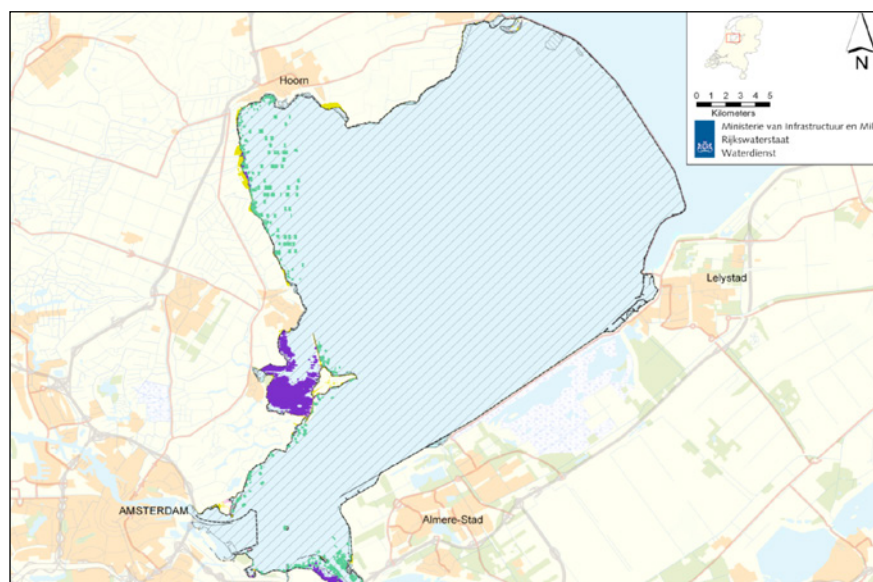
3.1.1 Ruimtelijke eenheden

In dit beheerplan worden de instandhoudingsdoelstellingen beschreven per ruimtelijke eenheid binnen het Markermeer & IJmeer: open water, ondiep water, oeverzone, kale of schaars begroeide gronden, moeras en nat grasland.

In de volgende paragrafen wordt voor de verschillende ruimtelijke eenheden beschreven wat de huidige situatie is van soorten en habitattypen (verspreiding, belang van de ruimtelijke eenheid, aantallen en trends). Daarnaast wordt benoemd wat de beoogde situatie is voor deze soorten en habitattypen om hun leefgebieden en het natuurlijke habitat in een gunstige staat van instandhouding te behouden of herstellen. Vervolgens worden de belangrijkste ecologische vereisten benoemd van de soorten en habitattypen en wordt aangegeven of er zich knelpunten voordoen ten aanzien van de ecologische vereisten.

In figuur 3.1 is de ligging van de ruimtelijke eenheden in het Markermeer & IJmeer weergegeven. In tabel 3.1 zijn de habitattypen, habitatsoorten en vogels ingedeeld bij de ruimtelijke eenheid waar deze voornamelijk van afhankelijk zijn. Indien een soort van meerdere eenheden gebruik maakt, wordt de soort of het habitatype in de ondergeschikte eenheid cursief weergegeven in de tabel. Een soort wordt alleen beschreven in de paragraaf over de bepalende ruimtelijke eenheid en daar worden ook het belang van ondergeschikte eenheden voor een soort en eventuele knelpunten beschreven.

Figuur 3.1
Markermeer & IJmeer, Ruimtelijke patronen en Habitattypen

Legenda

Habitattypen

- H3140 Kranswierwateren
- H3150 Meren met fonteinkruiden en krabbenscheer

N2000-grens

- Vogelrichtlijn- en habitatrictlijngebied

Ruimtelijke eenheden

- Open water (dieper dan 100 cm)
- Ondiep water (20 - 100 cm)
- Oeverzone (0 - 20 cm diepte)
- Waterdiepte onbekend
- Kale/schaars begroeide grond
- Grasland
- Moeras

Tabel 3.1
Overzichtstabel instandhoudings-
doelstellingen per ruimtelijke
eenheid voor het Markermeer &
IJmeer

Ruimtelijke eenheid	Habitattypen	Habitatsoorten	Vogels
Open water	Kranswierwateren	Meervleermuis Rivierdonderpad	Aalscholver (n) Brilduiker (n) Dwergmeeuw (n) Fuut (n) Grote zaagbek (n) Kuifeend (n) Meerkoet (n) Nonnetje (n) Slobeend (n) Tafeleend (n) Topper (n) Visdief (b) Zwarte stern (n)
Ondiep water	.	-	Krakeend (n) Krooneend (n) Lepelaar (n) Meerkoet (n) Smient (n) Tafeleend (n)
Kale of schaars begroeide gronden	-	-	Aalscholver (n) Visdief (b) Zwarte stern (n)
Oeverzone	-	-	Brandgans (n) Grauwe gans (n)
Moeras	-	-	Aalscholver (b) Grauwe gans (n) Lepelaar (n) Slobeend (n)
Nat grasland	-	-	Brandgans (n) Grauwe gans (n) Krakeend (n) Smient (n)

n = niet-broedvogel, b = broedvogel.

Cursief = soort maakt gebruik van meerdere eenheden, ondergeschikte eenheid is cursief en wordt in de tekst niet verder behandeld.

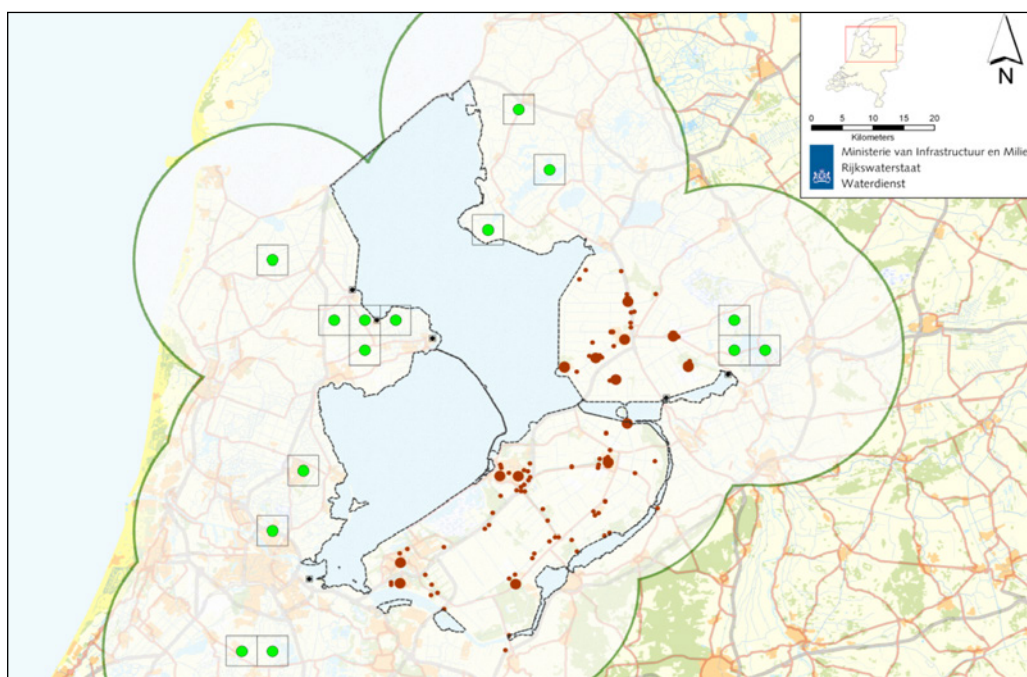
3.1.2 Open water

Huidige situatie en beoogde situatie

Het Natura 2000 gebied Markermeer & IJmeer bestaat voor het overgrote deel uit open water (figuur 3.1). Er zijn één habitattype, twee habitatsoorten en 11 niet-broedvogelsoorten aangewezen die in sterke mate afhankelijk zijn van open water (zie tabel 3.2). Het habitattype 'kranswierwateren' in het Markermeer komt voor in de luwe zone van de Gouwzee en het gebied tussen Muiden en Muiderberg. Het totale oppervlakte is momenteel 685 ha met minimaal één typische soort (sterkranswier). In de Gouwzee staan de waterplanten in een diepe zone van enkele meters tot een meter of vier diep. In het gebied tussen Muiden en Muiderberg staan ze voor een belangrijk deel op ondieptes. De rivierdonderpad komt verspreid over de bodem van het hele meer voor. De aantallen rivierdonderpadden zijn toegenomen tot in de jaren '90 en daarna sterk afgenomen. De actuele stand is onbekend. De meervleermuis gebruikt het Markermeer & IJmeer om te foerageren op insecten. De meervleermuisen zijn voor het grootste deel afkomstig van minimaal zeven locaties in Noord-Holland, maar de aantallen zijn onbekend (zie figuur 3.2 voor het verspreidingsgebied).

Figuur 3.2
Verspreiding meervleermuis in
IJsselmeergebied en mogelijke
actieradius.

Legenda

- N2000 begrenzing
- Zicht- en/of geluidswaarneming (1 km hok)
- Kolonie locatie (5 km hok)
- Max. bereik jagende meervleermuis 20 km
- Meervleermuis Flevoland*
- Waarneming (foeragerend)
- Indicatie van verblijfplaats/kolonie

Het open water is van belang als foerageergebied voor bodemfauna- en visetende vogels. Ook voor soorten die primair gebruik maken van een andere ruimtelijke eenheid (de visdief en zwarte stern), is het open water een belangrijk foerageergebied. De bodemfauna-eters concentreren zich in de zomer vooral langs de Houtribdijk nabij Enkhuizen. Viseters verspreiden zich over het gehele meer. De slobeend foerageert langs de kusten op plankton en kleine bodemfauna. Rustende en ruiende vogels zoeken vooral bij harde wind de luwe zones langs dijken en kusten op.

Voor een aantal soorten van het open water liggen de huidige aantallen beneden de doelaantallen wat een indicatie is voor de mogelijkheid dat de instandhoudingsdoelstellingen voor deze soorten niet worden behaald. Dit betreft vooral vogelsoorten die gebonden zijn aan de sleutelsoorten spiering en driehoeksmosel als voedselbron. Als doel is voor alle soorten behoud van omvang en kwaliteit leefgebied gesteld.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de huidige situatie per Natura 2000 soort van de ruimtelijke eenheid open water (huidige aantallen, landelijke staat van Instandhouding en trend in het Markermeer & IJmeer). Daarnaast is van iedere soort aangegeven wat de instandhoudingsdoelstelling is in omvang en kwaliteit en zijn doelaantallen gegeven.

Tabel 3.2
Overzicht instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en huidige situatie per soort van de ruimtelijke eenheid open water.

Ruimtelijke eenheid	Soorten /habitattypen ¹	IHD omvang ²	IHD kwaliteit ³	Huidige aantal ⁷	Doel aantal ⁸	Svl ⁴	Trend ⁵	Functie gebied ⁶
Open water	Kranswierwateren	=	=	685 ha		--	??	
	Meervleermuis	=	=	Onbekend		-	?	F
	Rivieronderpad	=	=	onbekend		-	?	FRV
	Aalscholver (n)	=	=	3622	2600	+	+	FRV
	Brilduiker (n)	=	=	108	170	+	-	F
	Dwergmeeuw (n)	=	=	?*	nvt	-	??	F
	Fuut (n)	=	=	167	170	-	-	F
	Grote zaagbek (n)	=	=	45	40	--	--	F
	Kuifeend (n)	=	=	17154	18800	-	0	F
	Meerkoet (n)	=	=	3615	4500	-	??	F
	Nonnetje (n)	=	=	53	80	-	-	F
	Slobeend (n)	=	=	36	20	+	??	F
	Tafeleend (n)	=	=	3276	3200	--	-	F
	Topper (n)	=	=	108	70	--	--	F

Legenda

1) soort	2) Instandhoudingsdoelstelling (IHD) omvang = behoud van omvang	3) Instandhoudingsdoelstelling (IHD) kwaliteit = behoud van kwaliteit
n= niet broedvogel		
4) Landelijke staat van instandhouding (Svl)	5) Trend in aantallen 1994-2003 (gebiedsspecifiek)	6) Functie N2000 gebied
-- zeer ongunstig	? geen aantallen bekend	F = Foerageergebied
- matig ongunstig	?? geen duidelijke trend	R = Rustgebied
+ gunstig	-- sterke afname	V = Voortplantingsgebied
	- matige afname	
	0 stabiel	
	+ matige toename	
7) Huidige aantal: periode 2002-2007		
*soort moeilijk telbaar, daarom geen exacte aantallen bekend en dus geen doel opgenomen.		
8) Aantallen voor niet-broedvogels betreffen het seizoensgemiddelde		

Ecologische vereisten

De belangrijkste ecologische vereiste voor het habitatype kranwierwateren is de waterkwaliteit. De uitbreiding van het areaal 'kranwierwateren' hangt sterk samen met een reeds opgetreden verbetering van de waterkwaliteit. Voor behoud van de meervleermuis is het van belang dat het complete netwerk van aanvliegroutes, winterverblijfplaatsen, zomerverblijfplaatsen en foerageergebieden beschermd wordt. De meervleermuis mijdt lichtbronnen. De rivierdonderpad heeft zijn leefgebied op hard substraat. Dit kan zowel natuurlijk substraat (driehoeksmosselen) als een kunstmatige oever (stenen beschoeiingen) zijn. Voor de vogelsoorten die voorkomen in het open water van het Markermeer & IJmeer is voldoende voedsel nodig in de vorm van bodemfauna, zoals de driehoeksmossel (de tafeleend, kuifeend, meerkoet) en vis, zoals de spiering (de fuut, grote zaagbek, dwergmeeuw en het nonnetje). Bodemfauna is beschikbaar voor de vogelsoorten in de ondiepere gedeelten. De brilduiker eet ook bodemfauna, vis en andere kleine dieren. De meerkoet eet in de nazomer ook waterplanten, hoewel vooral de driehoeksmossel de voorkeur heeft in het Markermeer & IJmeer. Alle vogelsoorten hebben naast voldoende voedsel behoefte aan rust en goede waterkwaliteit. Vogels die op het water rusten, zoals de eenden en futen hebben beschutting nodig in de vorm van luwe zones langs begroeide oevers.

Knelpunten

In tabel 3.3 is aangegeven welke knelpunten er zijn en voor welke soorten deze gelden. Zoals aangegeven in tabel 3.2 kent een groot aantal vogelsoorten een neerwaartse trend. Voor de brilduiker, meerkoet, dwergmeeuw en het nonnetje is de matige voedselbeschikbaarheid een ecologisch knelpunt voor het behalen van de doelaantallen. Voor de topper, grote zaagbek, tafeleend en de fuut zijn de doelaantallen nog voldoende, maar de trend is wel negatief. Er is voor deze soorten dus nog geen knelpunt ten aanzien van voedselbeschikbaarheid, maar mogelijk wel in de toekomst.

Verder is het behoud van rust cruciaal voor de soorten die het gebied gebruiken als rustgebied. In de huidige situatie is er mogelijk in het late najaar en de vroege winter onvoldoende rust voor brilduiker, nonnetje, kuifeend en meerkoet. Voor de tafeleend, grote zaagbek en de fuut kan er in de toekomst een tekort ontstaan aan rust en ruimte. In hoofdstuk 5 staan de resultaten van de Nadere Effectenanalyse, hier wordt ook een nadere toelichting gegeven over knelpunten die betrekking hebben op rust en de maatregelen die hiervoor worden getroffen.

Tabel 3.3
Knelpunten van habitatoorten en vogels van de ruimtelijke eenheid open water

Ruimtelijke eenheid	Soorten/habitattypen	Knelpunt en oorzaak
Open water	Kranswierwateren	
	Meervleermuis	
	Rivierdonderpad	
	Aalscholver (n)	
	Brilduiker (n)	Onvoldoende voedsel (driehoeksmosselen), onvoldoende rust
	Dwergmeeuw (n)	Onvoldoende voedsel (spiering)
	Fuut (n)	Onvoldoende voedsel (spiering), in toekomst onvoldoende rust en ruimte
	Grote zaagbek (n)	Onvoldoende voedsel (spiering), in toekomst onvoldoende rust en ruimte
	Kuifeend (n)	Onvoldoende voedsel (driehoeksmosselen), onvoldoende rust
	Meerkoet (n)	Onvoldoende voedsel (driehoeksmosselen), onvoldoende rust
	Nonnetje (n)	Onvoldoende voedsel (spiering), onvoldoende rust
	Slobeend (n)	
	Tafeleend (n)	Onvoldoende voedsel (driehoeksmosselen), in toekomst onvoldoende rust en ruimte
	Topper (n)	

- = geen knelpunt
- = knelpunt
- n = niet-broedvogel

3.1.3 Ondiep water

Huidige situatie en beoogde situatie

In het Markermeer & IJmeer is de ruimtelijke eenheid ondiep water verspreid langs de zuid- en westkust te vinden (figuur 3.1). Er zijn voor twee niet-broedvogelsoorten, die afhankelijk zijn van ondiep water, instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd (tabel 3.4). Het ondiepe water heeft een functie als foerageergebied (vis) voor de lepelaar, maar ook voor soorten die primair gebruik maken van een andere ruimtelijke eenheid (o.a. de krakeend en de tafeleend) is ondiep water een belangrijk foerageergebied. De krooneend is een herbivore soort en komt het hele jaar voor, voornamelijk langs de kust van de Gouwzee, met de grootste aantallen in september en oktober. Als doel is voor alle soorten behoud van omvang en kwaliteit leefgebied gesteld.

Tabel 3.4
Overzicht instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en huidige situatie per soort en habitattypen van de ruimtelijke eenheid ondiep water

Ruimtelijke eenheid	Soorten/habitattypen ¹	IHD omvang ²	IHD kwaliteit ³	Huidige aantal ⁷	Doel aantal ⁸	Svl ⁴	Trend ⁵	Functie gebied ⁶
Ondiep water	Krooneend (n)	=	=	1	?	-	?	F
	Lepelaar (n)	=	=	2	2	+	+	F

Legenda

1) soort	2) Instandhoudingsdoelstelling (IHD) omvang	3) Instandhoudingsdoelstelling (IHD) kwaliteit
n= niet broedvogel	= behoud van omvang	= behoud van kwaliteit
4) Landelijke staat van instandhouding (Svl)	5) Trend in aantallen 1994-2003 (gebiedsspecifiek)	6) Functie N2000 gebied
- matig ongunstig	? geen aantallen bekend / analyse onzeker	F = Foerageergebied
+ gunstig	+ matige toename	
7) Huidige aantal: periode 2002-2007		
8) Aantallen voor niet-broedvogels betreffen het seizoensgemiddelde		

Ecologische vereisten

Voor de vogels die voorkomen in ondiep water is voldoende voedsel in de vorm van waterplanten (de krooneend) en kleine vis (de lepelaar) noodzakelijk. Voor de lepelaar zijn slikkige condities belangrijk, bovendien foerageert de soort in heel ondiep water (tot 40 cm). Beide vogelsoorten hebben naast voldoende voedsel behoefte aan rust. De krooneend heeft beschutting nodig in de vorm van luwe zones langs begroeide oevers.

Knelpunten

Voor beide soorten zijn de ecologische vereisten met betrekking tot het foerageergebied op orde. Om die reden is voor geen van de genoemde soorten een knelpunt voorzien (tabel 3.5). Voor de krooneend is geen doelaantal vastgesteld. Mogelijk ontstaat er in de toekomst een knelpunt door onvoldoende rust. In hoofdstuk 5 staan de resultaten van de Nadere Effectenanalyse, hier wordt ook een nadere toelichting gegeven over knelpunten die betrekking hebben op rust en de maatregelen die hiervoor worden getroffen.

Tabel 3.5
Knelpunten van habitattypen en vogels van de ruimtelijke eenheid ondiep water

Ruimtelijke eenheid	Soorten/habitattypen	Knelpunt en oorzaak
Ondiep water	Krooneend (n)	In toekomst onvoldoende rust
	Lepelaar (n)	

	= geen knelpunt
	= mogelijk toekomstig knelpunt
n	= niet-broedvogel

3.1.4 Oeverzone

Huidige situatie en beoogde situatie

De ruimtelijke eenheid oeverzone is te karakteriseren als een flauwe oever tot 20 cm waterdiepte en deze is langs het gehele Markermeer & IJmeer te vinden (figuur 3.1). Er is voor één niet-broedvogel van de oeverzone een instandhoudingsdoelstelling geformuleerd (zie tabel 3.4). Grauwe ganzen rusten en slapen in ondiepe en luwe zones van het Markermeer & IJmeer. Grauwe ganzen foerageren in de oeverzone en voor een belangrijk deel op agrarische percelen buiten het Natura 2000 gebied.

De beoogde situatie voor de grauwe gans is het behoud van de huidige omvang en de kwaliteit van het leefgebied. Daarbij dient de draagkracht voldoende te zijn voor het gestelde doelaantal.

Tabel 3.6
Overzicht instandhoudingsdoelstelling (IHD) en huidige situatie voor de grauwe gans van de ruimtelijke eenheid oeverzone

Ruimtelijke eenheid	Soorten ¹	IHD omvang ²	IHD kwaliteit ³	Huidige aantal ⁷	Doel aantal ⁸	Svl ⁴	Trend ⁵	Functie gebied ⁶
Oeverzone	Grauwe gans (n)	=	=	565	510	+	++	FR
Legenda								
1) soort n= niet broedvogel		2) Instandhoudingsdoelstelling (IHD) omvang = behoud van omvang		3) Instandhoudingsdoelstelling (IHD) kwaliteit = behoud van kwaliteit				
4) Landelijke staat van instandhouding (Svl) + gunstig		5) Trend in aantallen 1994-2003 (gebiedsspecifiek) ++ sterke toename		6) Functie N2000 gebied F = Foerageergebied R = Rustgebied				
7) Huidige aantal: periode 2002-2007								
8) Aantallen voor niet-broedvogels betreffen het seizoensgemiddelde								

Ecologische vereisten

De grauwe gans foerageert buiten het Natura 2000 gebied op graslanden en oogstresten van akkers. De soort slaapt op oevers, eilanden en in ondiepe zones. De slaappleaatsen dienen open te blijven en rustgebieden dienen gevrijwaard te zijn van verstoring en roofdieren. In de ruiperiode is voldoende riet langs de oevers van belang omdat de grauwe gans zich hier in die periode voornamelijk mee voedt.

Knelpunten

De ecologische vereisten met betrekking tot rust- en foerageermogelijkheden van de grauwe gans zijn op orde. Het doelaantal wordt behaald en ook de trend is positief; er zijn geen knelpunten.

Tabel 3.7
Knelpunten van grauwe gans van de ruimtelijke eenheid oeverzone

Ruimtelijke eenheid	Soorten/habitattypen	Knelpunt en oorzaak
Oeverzone	Grauwe gans (n)	

= geen knelpunt
n = niet-broedvogel

3.1.5 Kale of schaars begroeide gronden

Huidige situatie en beoogde situatie

Het Natura 2000 gebied Markermeer & IJmeer bevat op enkele locaties kale of schaars begroeide gronden, onder andere de Hoeckelingsdam bij de Waterlandse kust en op/bij het Naviduct bij Enkhuizen, (figuur 3.1). Er zijn één broedvogel (de visdief) en één niet-broedvogelsoort (de zwarte stern) aangewezen die in sterke mate afhankelijk zijn van kale schaars begroeide grond (tabel 3.8). De potentiële broedgebieden voor de visdief bevinden zich op het Naviduct bij Enkhuizen, op Marken en langs de Waterlandse kust. Voor de zwarte stern heeft het Markermeer & IJmeer vooral een functie als foerageergebied (het gehele open water) en slaappleaats. De soort is als doortrekker vooral aanwezig in de nazomer, met een sterke piek in augustus. In het gebied komt de soort voor in het westelijke deel van het IJmeer, op Pampus, bij Enkhuizen en bij Lelystad. Als doel is voor beide soorten behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied gesteld.

Tabel 3.8
Overzicht instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en huidige situatie per soort van de ruimtelijke eenheid kale of schaars begroeide gronden

Ruimtelijke eenheid	Soorten ¹	IHD omvang ²	IHD kwaliteit ³	Huidige aantal ⁷	Doel aantal ⁸	Svl ⁴	Trend ⁵	Functie gebied ⁶
Kale schaars begroeide grond	Visdief (b)	=	=	903	630	-	+	FV
	Zwarte stern (n)	=	=	?	?	--	??	FR

Legenda

1) soort	2) Instandhoudingsdoelstelling (IHD) omvang = behoud van omvang	3) Instandhoudingsdoelstelling (IHD) kwaliteit = behoud van kwaliteit
b= broedvogel n= niet broedvogel		
4) Landelijke staat van instandhouding (Svl) -- zeer ongunstig - matig ongunstig	5) Trend in aantallen 1994-2003 (gebiedsspecifiek) ? geen aantallen bekend ?? geen duidelijke trend + matige toename	6) Functie N2000 gebied F = Foerageergebied R = Rustgebied V = Voortplantingsgebied
7) Huidige aantal: periode 2002-2007		
8) Aantallen voor niet-broedvogels betreffen het seizoensgemiddelde, aantallen voor broedvogels betreffen gem. aantal paren		

Ecologische vereisten

De visdief broedt alleen op kale of schaars begroeide grond, bij voorkeur op eilanden. Bij gebrek aan natuurlijke dynamiek is duurzaam beheer een essentiële vereiste om het kale karakter van dergelijke gronden te behouden. Op deze broed- en rustplaatsen is de visdief erg gevoelig voor verstoring en de aanwezigheid van grondpredatoren. De soort eet voornamelijk rondvis die duikend worden bemachtigd, goed zicht is daarbij van belang. Het broedsucces van de visdief is afhankelijk van beschikbaarheid van vis in de nabijheid van het broedgebied. Voor de zwarte stern is het aanbod spiering van belang. Beide soorten hebben behalve voldoende voedsel binnen een duikdiepte met goed zicht, ook behoefte aan rust op de rust- of broedplaatsen.

Knelpunten

In tabel 3.9 is aangegeven welke knelpunten er mogelijk zijn en voor welke soorten deze gelden. Voor de zwarte stern en de visdief zijn de ecologische vereisten niet op orde door de afname van de spieringstand. Voor de visdief is er verder een knelpunt met het behoud van broedhabitat als het huidige beheer niet wordt voortgezet. Dit betekent het tegengaan van natuurlijke vegetatiesuccessie of verwijderen van jonge vegetatie (bijvoorbeeld op de Hoekelingsdam) en herstel van de broedgelegenheid bij het Naviduct. Er is nauwelijks natuurlijke dynamiek, waardoor kale gronden snel dichtgroeien met vegetatie. Aangezien duurzaam beheer van deze gronden (of het ontstaan van nieuwe gebieden) niet is gegarandeerd, kunnen de kale gronden langzaam verdwijnen.

Tabel 3.9
Knelpunten van vogels van de ruimtelijke eenheid kale of schaars begroeide gronden

Ruimtelijke eenheid	Soorten/habitattypen	Knelpunt en oorzaak
Kale of schaars begroeide grond	Visdief (b)	Onvoldoende voedsel (m.n. spiering) en behoud kale gronden is niet gegarandeerd, door gebrek aan natuurlijke dynamiek en geen garantie van duurzaam terreinbeheer
	Zwarte stern (n)	Onvoldoende voedsel (spiering)

■ = knelpunt
n = niet-broedvogel
b = broedvogel

3.1.6 Moeras

Huidige situatie en beoogde situatie

Op een aantal natte water-landovergangen treedt moerasvorming op met biezenstroken en rietland (zie figuur 3.1). Deze ruimtelijke eenheid is in dit Natura 2000 gebied te vinden op kleine locaties langs de zuidwest kust. Voor broedende aalscholers is moeras de belangrijkste ruimtelijke eenheid van het Markermeer & IJmeer (zie tabel 3.10). De broedende aalscholers zijn in het gebied te vinden langs de Houtribdijk. Toe- en afname van de aantallen in het Markermeer & IJmeer is gerelateerd aan het aantal aalscholers in het IJsselmeer. Het Markermeer & IJmeer heeft voor de aalscholers vooral een functie als foerageer-, slaap- en broedgebied, maar ook voor soorten die voornamelijk gebruik maken van andere ruimtelijke eenheden is moeras een belangrijk rust- en foerageergebied (zie tabel 3.1).

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de huidige situatie van de ruimtelijke eenheid moeras (huidige aantallen, landelijke staat van Instandhouding en trend in het Markermeer & IJmeer).

Tabel 3.10
Overzicht instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en huidige situatie aalscholver van de ruimtelijke eenheid moeras

Ruimtelijke eenheid	Soorten ¹	IHD omvang ²	IHD kwaliteit ³	Huidige aantal ⁷	Doel aantal ⁸	Svl ⁴	Trend ⁵	Functie gebied ⁶
Moeras	Aalscholver (b)	=	=	10000	8000	+	++	F
Legenda								
1) soort		2) Instandhoudingsdoelstelling (IHD) omvang		3) Instandhoudingsdoelstelling (IHD) kwaliteit				
b= broedvogel		= behoud van omvang		= behoud van kwaliteit				
4) Landelijke staat van instandhouding (Svl)		5) Trend in aantallen 1994-2003 (gebiedsspecifiek)		6) Functie N2000 gebied				
+ gunstig		++ sterke toename		F = Foerageergebied				
7) Huidige aantal: periode 2002-2007								
8) Aantallen voor broedvogels betreffen gem. aantal paren								

Ecologische vereisten

De aalscholver is als kolonievogel tijdens de broedperiode gevoelig voor verstoring. Overstromingsdynamiek is een vereiste voor een goede kwaliteit riet, daarnaast houden natte vegetaties predatoren van de broedende aalscholver op afstand.

Knelpunten

In tabel 3.11 is aangegeven welk knelpunt er mogelijk is voor de aalscholver. Op basis van de huidige aantallen en trend wordt verwacht dat de ecologische vereisten op orde zijn en er geen knelpunt ontstaat voor de aalscholver.

Tabel 3.11
Knelpunten van aalscholver van de ruimtelijke eenheid moeras

Ruimtelijke eenheid	Soorten/habitattypen	Knelpunt en oorzaak
Moeras	Aalscholver (b)	

= geen knelpunt
 b = broedvogel

3.1.7 Nat grasland

Huidige situatie en beoogde situatie

Op de overgangen van de natte moerassen naar het agrarische gebied liggen de natte graslanden, langs de zuidwestoever van het Markermeer & IJmeer (figuur 3.1). Er zijn voor het Markermeer & IJmeer drie niet-broedvogelsoorten aangewezen die in grote mate afhankelijk zijn van de ruimtelijke eenheid nat grasland (tabel 3.12). Voor de kraakeend is het gebied voornamelijk van belang als foerageergebied, hoewel deze soort ook in ondiep water foerageert en rust. De smient, brandgans maar ook de grauwe gans (primair in oeverzone) maken gebruik van het gebied als rustgebied. De smient en brandgans zijn voornamelijk in

de wintermaanden aanwezig. De kraakeend is jaarrond in het gebied te vinden. Voor deze soorten is behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied als doel gesteld. Hoewel de huidige aantallen smienten lager zijn dan het doelaantal, is de trend van de soort positief.

Tabel 3.12
Overzicht instandhoudingsdoelstellingen (IHD) en huidige situatie per soort van de ruimtelijke eenheid nat grasland

Ruimtelijke eenheid	Soorten ¹	IHD omvang ²	IHD kwaliteit ³	Huidige aantal ⁷	Doel aantal ⁸	Svl ⁴	Trend ⁵	Functie gebied ⁶
Nat grasland	Brandgans (n)	=	=	273	160	+	++	FR
	Kraakeend (n)	=	=	88	90	+	??	F
	Smient (n)	=	=	10989	15600	+	+	R

Legenda		
1) soort	2) Instandhoudingsdoelstelling (IHD) omvang	3) Instandhoudingsdoelstelling (IHD) kwaliteit
n= niet broedvogel	= behoud van omvang	= behoud van kwaliteit
4) Landelijke staat van instandhouding (Svl)	5) Trend in aantallen 1994-2003 (gebiedsspecifiek)	6) Functie N2000 gebied
+ gunstig	?? geen duidelijke trend	F = Foerageergebied
	+ matige toename	R = Rustgebied
	++ sterke toename	

7) Huidige aantal: periode 2002-2007

8) Aantallen voor niet-broedvogels betreffen het seizoensgemiddelde

Ecologische vereisten

Voor elk van de genoemde soorten is naast de beschikbaarheid van nat grasland ook behoud van openheid van het gebied en rust essentieel. Naast het buitendijks gelegen grasland foerageert de smient ('s nachts) op binnendijks agrarisch gebied. Deze gebieden moeten binnen een straal van ongeveer 5 km van het Natura 2000 gebied Markermeer & IJmeer bereikbaar en geschikt als foerageergebied blijven. Bovendien is de smient erg gevoelig voor verstoring. Alle vogelsoorten hebben naast voldoende voedsel behoefte aan rust. Vogels die op het water rusten, zoals de kraakeend, hebben beschutting nodig in de vorm van luwe zones langs begroeide oevers.

Knelpunten

In tabel 3.13 is aangegeven welke knelpunten er mogelijk zijn en voor welke soorten deze gelden. De smient en kraakeend maken voornamelijk gebruik van het gebied als rustplek. Gebrek aan rust en ruimte vormt mogelijk een knelpunt voor de smient, waardoor de doelaantallen niet wordt bereikt. De aantallen worden overigens ook sterk bepaald door externe factoren, met name de beschikbaarheid van geschikte foerageergebieden buiten het Natura 2000 gebied (voedselrijke graslanden). De huidige aantallen kraakeend zijn gunstig, maar er kan er in de toekomst een tekort ontstaan aan rust en ruimte. In hoofdstuk 5 staan de resultaten van de Nadere Effectenanalyse, hier wordt ook een nadere toelichting gegeven over knelpunten die betrekking hebben op rust en de maatregelen die hiervoor worden getroffen.

Tabel 3.13
Knelpunten van vogels van de ruimtelijke eenheid nat grasland

Ruimtelijke eenheid	Soorten/habitattypen	Knelpunt en oorzaak
Nat grasland	Brandgans (n)	
	Kraakeend (n)	Mogelijk onvoldoende rust in de toekomst
	Smient (n)	Onvoldoende rust

- = geen knelpunt
- = knelpunt
- = mogelijk toekomstig knelpunt
- n = niet-broedvogel

3.2

Opgaven voor het Markermeer & IJmeer

Knelpunten ontstaan door het niet op orde zijn van de ecologische vereisten van habitattypen en soorten. De knelpunten voor de soorten in het Markermeer & IJmeer hebben te maken met voedselbeschikbaarheid, aanwezigheid van broedgebieden en rust. In bovenstaande paragrafen zijn de knelpunten per ruimtelijke eenheid behandeld. De opgave is om deze knelpunten op te lossen om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken en te behouden.

Verbetering van de voedselbeschikbaarheid voor watervogels

De slechte spieringstand en afname van driehoeksmosselen heeft gezorgd voor een afname van visetende en driehoeksmosseletende watervogels (dwergmeeuw, zwarte stern, fuut, grote zaagbek, kuifeend, visdief, brilduiker, tafeleend, meerkoet en nonnetje). Voor de dwergmeeuw en het nonnetje is de landelijke staat van instandhouding slecht en de relatieve bijdrage van het Markermeer & IJmeer groot. De opgave is daarom om de voedselbeschikbaarheid te verbeteren.

Kaal houden rust- en broedgebieden

Hoewel voor vogels die gebruik maken van kale gronden als rust- of broedgebied (visdief en zwarte stern) niet duidelijk is of er in de huidige situatie voldoende voedsel van geschikte kwaliteit in het Markermeer & IJmeer aanwezig is, is ook de blijvende beschikbaarheid van kale of schaars begroeide gronden een punt van zorg. Voor deze soorten is vooral de afwezigheid van grondpredatoren van belang. Voor de visdief is behoud van broedgelegenheid afhankelijk van het behoud van de Hoeckelingsdam en herstel van de broedgelegenheid bij het Naviduct Enkhuizen. Een essentiële vereiste voor het behoud van de huidige gunstige staat van instandhouding van de visdief en een verbetering van de staat van instandhouding van de zwarte stern is het behoud van het kale karakter op lange termijn door continu duurzaam beheer.

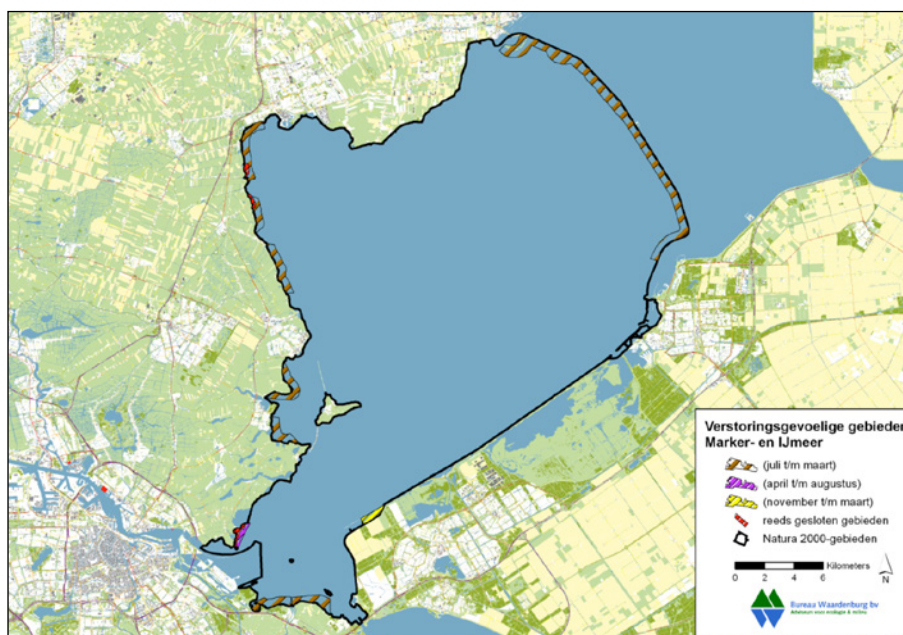
Mannetje kuifeend

Behoud van rust en ruimte

In de gebieden Warder, Hemmeland en Muiderberg liggen belangrijke rui-, rust-, en foerageergebieden voor de brilduiker, kuifeend, meerkoet en het nonnetje. In deze gebieden is er momenteel onvoldoende rust, waardoor de gebieden van onvoldoende kwaliteit zijn.

De gebieden Gouwzee, kustzone van Muiden en Pampushaven Noord zijn eveneens van belang als rustgebieden voor vogels. Momenteel is in deze gebieden is nog voldoende rust aanwezig, maar als gevolg van verwachte autonome ontwikkelingen kan deze rust niet voor de gehele eerste beheerplanperiode worden geborgd.

Figuur 3.3
Verstoringsgevoelige gebieden

Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

In het kader van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) zijn door de provincies knelpunten als gevolg van stikstofdepositie onderzocht en zo nodig herstelstrategieën uitgewerkt voor Natura 2000 gebieden met stikstofgevoelige habitattypen. In het IJsselmeergebied is dat gedaan voor het habitattype 'overgangs en trilvenen' (en de daarin voorkomende groenknolorchis) in IJsselmeer en 'glanshaver- en vossenstaarthooilanden' in het Zwarte Meer. In beide Natura 2000 gebieden is op grond daarvan geconcludeerd dat er geen sprake is van een knelpunt als gevolg van (externe) stikstofdepositie en dat er dus geen herstelstrategieën nodig zijn.

In de andere Natura 2000 gebieden binnen het IJsselmeergebied bevinden zich geen stikstofgevoelige instandhoudingsdoelstellingen.

4. Instandhoudingsmaatregelen

Instandhoudingsmaatregelen zijn nodig om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen en tussentijdse verslechtering van de kwaliteit van habitattypen en significante verstoring van soorten te voorkomen. In het Markermeer & IJmeer zijn er knelpunten om de instandhoudingsdoelstellingen te bereiken met betrekking tot voedselbeschikbaarheid voor watervogels, aanwezigheid van geschikte broedgebieden en de aanwezigheid van rust en ruimte.

Naast maatregelen om deze knelpunten op te lossen, zijn eventuele aanpassingen van activiteiten in het gebied nodig. Deze worden in het volgende hoofdstuk beschreven. Het totale pakket instandhoudingsmaatregelen voor het Markermeer & IJmeer is een combinatie van maatregelen uit reeds vastgesteld beleid en aanvullende Natura 2000 maatregelen. In onderstaande subparagrafen worden beide categorieën toegelicht.

4.1

Maatregelen uit reeds vastgesteld beleid

Instandhoudingsmaatregelen uit reeds vastgesteld beleid betreffen in het Markermeer & IJmeer met name de KRW-maatregelen die bijdragen aan Natura 2000 doelstellingen.

KRW-maatregelen die bijdragen aan Natura 2000 doelstellingen

Voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) worden in de periode 2010-2021 maatregelen genomen die bijdragen aan het realiseren van de Natura 2000 doelen. In het Markermeer & IJmeer gaat het om:

- Vistrekbevorderende maatregelen gericht op het verbeteren van vistrekmogelijkheden tussen IJsselmeer en Markermeer en tussen Markermeer en regionale wateren;
- Inzetten op duurzame visserij.

De maatregelen voor de verbetering van de visintrek en de inzet op duurzame visserij dragen bij aan het bereiken van de Natura 2000 doelen, omdat dit de voedselbeschikbaarheid voor visetende vogels licht vergroot en de bijvangsten aan duikende vogels in belangrijke mate reduceert. Voor trekvissen zijn in het Markermeer & IJmeer geen Natura 2000 doelen geformuleerd. Voor de grote rivieren echter wel. Daaraan wordt op deze manier een bijdrage geleverd.

Op 25 september 2012 heeft de staatssecretaris van I&M het besluit genomen voor een MIRT-verkenning naar luwtemaatregelen Hoornse Hop in het Markermeer. Volgens de huidige inzichten zullen deze positief doorwerken op enkele van de ANT-soorten.

Tot slot heeft de minister van I&M samen met haar collega van EZ in januari 2013 30 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de eerste fase van de Marker Wadden. De Marker Wadden is een initiatief van Natuurmonumenten om in het Markermeer natuureilanden aan te leggen met een bijbehorend onderwaterlandschap. Één van de voorwaarden voor de rijksbijdrage is dat de Marker Wadden bijdraagt aan Natura2000. Meer specifiek gaat het daarbij om doelen met een slechte staat van instandhouding, met name die van de ANT-soorten.

4.1 Aanvullende instandhoudingsmaatregelen voor Natura 2000

Aanvullend op de KRW-maatregelen is vooral het terreinbeheer van de kale gronden van belang en onderzoek naar de afnemende aantallen watervogels in het Markermeer & IJmeer.

Broedlocaties voor kale grondbroeders behouden

Voor het blijvend realiseren van de doelstelling voor kale grondbroeders zoals de visdief is het nodig om meer geschikte broedgebieden te creëren en deze ook actief geschikt te houden. Op dit moment is alleen de zandplaat bij de Hoeckelingsdam geschikt, Naviduct Enkhuizen is potentieel broedgebied. Dit zijn deels tevens geschikte slaappleaatsen voor de zwarte stern. De grotere kolonies visdieven in het IJsselmeergebied hebben de laatste jaren steeds zeer slechte broedresultaten behaald, wat wordt toegeschreven aan de slechte beschikbaarheid van spieringen van de juiste grootte in voorjaar en zomer. Om deze reden lijkt het verstandig om voorlopig alleen naar het weer kaal maken van geschikt broedgebied te streven wanneer er concrete aanwijzingen zijn dat het spieringbestand weer hersteld is. Dit betekent concreet dat voor Markermeer-IJmeer voorlopig alleen ingezet zal worden op het kaal houden van bestaande broedgebieden (Hoeckelingsdam) en pas zal worden overgegaan tot het kaal maken van nieuw, potentieel broedgebied wanneer er sprake is van aantoonbaar herstel van de spieringstand.

Verbetering voedselbeschikbaarheid in het IJsselmeer en Markermeer & IJmeer

Zoals in hoofdstuk 3 is aangegeven, neemt een groot aantal watervogels in aantallen af. Rijkswaterstaat voert studies uit naar deze Autonome Neerwaartse Trends (ANT-studies) van mosseleters en viseters in het IJsselmeer en het Markermeer & IJmeer (zie paragrafen 2.4, 3.5 en 5.4 van het Algemeen Deel). Kernvragen hierbij zijn:

- Welke mechanismen liggen ten grondslag aan de neerwaartse trends?
- Zijn de huidige instandhoudingsdoelstellingen haalbaar zonder aanvullende maatregelen?
- Met welke maatregelen kunnen de neerwaartse trends worden gestopt of zo mogelijk worden gekeerd?
- Welk doelbereik is mogelijk tegen welke financiële inspanning?

De ANT-studies zullen eind 2013 resulteren in een advies over de haalbaarheid en betaalbaarheid van de instandhoudingsdoelstellingen en -maatregelen voor de betreffende soorten. Het ministerie van EZ zal dit advies gebruiken bij de evaluatie van het doelendocument in 2015 om te komen tot de vaststelling van haalbare doelen voor vis- en mosseletende watervogels in IJsselmeer en Markermeer & IJmeer. Op basis van de uitkomsten van de ANT-studie zal in overleg met het ministerie van EZ worden besloten of met het oog op de instandhoudingsdoelstellingen aanvullende maatregelen moeten worden geïmplementeerd in de huidige of eerstvolgende beheerplanperiode. Dit kan betekenen dat het beheerplan tussentijds dient te worden gewijzigd. Afhankelijk van de (ingrijpendheid van de) maatregelen kan mogelijk worden volstaan met de aanschrijvingsbevoegdheid van het bevoegd gezag op grond van art. 19c Nb-wet.

Gedragscode recreatie IJsselmeergebied

Voldoende rust is van cruciaal belang om de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen van vogelsoorten te behalen. Voor een aantal vogelsoorten vormt een gebrek aan rust op dit moment een knelpunt (zie hoofdstukken 3 en 5). Door klimaatverandering en technische innovaties kan het recreatiesizoen langer worden. De kans bestaat dat hierdoor de rust voor (met name overwinterende) vogels binnen enkele jaren verder in het geding komt. De recreatiesector en natuursector hebben in samenwerking een gedragscode opgesteld (zie Algemeen deel, paragraaf 4.4 voor de volledige tekst van de gedragscode) met als doel verstoring in het gehele IJsselmeergebied te voorkómen door vergroting van het bewustzijn van de watersporter en het hanteren van enkele eenvoudige regels. Op deze manier kan eveneens worden voorkómen dat in de komende beheerplanperiodes striktere voorwaarden aan recreatie moeten worden opgelegd, om het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen te garanderen.

Samenhang tussen het beheerplan Natura2000 en het TBES

Naast het beheerplan Natura 2000 is in het kader van RRAAM-programma (Rijk- en regio-programma Amsterdam, Almere, Markermeer) het TBES voor het Markermeer & IJmeer (Toekomstbestendig Ecologisch Systeem) ontwikkeld. Hiermee wordt invulling gegeven aan de natuurambitie voor het Markermeer-IJmeer. De totstandkoming van het TBES is niet een doel op zich, maar beoogt ook op een verantwoorde en juridisch correcte manier ruimte te bieden aan nieuwe investeringen in verstedelijking en infrastructuur. In de Rijksstructuurvisie, die in 2013 verschijnt, is het TBES opgenomen als een 'stip op de horizon'. Als eerste stap wordt gekozen voor de aanleg van de eerste fase van de Marker Wadden (500ha), waarbij als één van de randwoorden is gesteld, dat dit moet bijdragen aan de Natura2000-waarden van het Markermeer. Al eerder was het besluit genomen voor de aanleg van luwtemaatregelen in de Hoornse Hop als onderdeel van het TBES.

Inhoudelijk richt het TBES zich op vier vereisten waaraan het ecologisch systeem moet voldoen om toekomstbestendig te zijn en daarmee de beoogde ontwikkelingen mogelijk te maken:

1. Zones met helder water langs de Noord-Hollandse kust. Deze zone met een waterdiepte tot drie meter voorziet in ondergedoken waterplanten, het daarbij passende bodemleven en een diverse vispopulatie.
2. Slibgradiënt. Geleidelijke overgang van helder naar slibrijk water. Met heldere randen aan de Noord-Hollandse kust en troebel water aan de kant van Lelystad ontstaat een gradiënt in het slib. Die gradiënt tussen troebel en helder water is van belang voor de vispopulatie en voor visetende vogels.
3. Overgangszones tussen land en water. Het ecosysteem heeft de land-waterzone als broedkamer voor vis en leefgebied voor vele soorten planten en dieren nodig. Bij ingrepen op systeemniveau is het van belang dat deze zones grootschalig zijn en dat dit in de toekomst wordt ondersteund door een seizoensgebonden peil.
4. Versterken ecologische relaties tussen binnen- en buitendijkse natuurontwikkeling. Het Markermeer en IJmeer zijn een deelgebied in de delta van Nederland. Versterken van de ecologische relaties met de andere delen van de delta geeft een impuls aan de soortenrijkdom van het ecologisch systeem van het Markermeer en IJmeer.

TBES gaat dus verder dan het beheerplan Natura2000, dat primair is gericht op het bereiken van de instandhoudingsdoelen in relatie tot het huidig gebruik van het Markermeer & IJmeer. De in het beheerplan opgenomen maatregelen vormen daarmee het vertrekpunt voor TBES. In de huidige situatie worden echter van sommige ANT-soorten (soorten met een autonome neergaande trend) de doelen niet gehaald. Hiervoor zijn de ANT-studies gestart, die antwoord moeten geven op de vraag of de doelen voor de ANT-soorten haalbaar zijn, welke maatregelen daarvoor nodig zijn en tegen welke kosten (zie ook paragraaf 4.2). In het kader van het beheerplan zal op basis van het ANT-advies van eind 2013 een besluit worden genomen over eventueel te nemen aanvullende maatregelen. Dan zal ook duidelijk worden of en in hoeverre sommige maatregelen uit het TBES kunnen bijdragen aan het doelbereik van de ANT-soorten.

5. Activiteiten en mitigatie

Menselijke activiteiten en natuur zijn van oudsher verweven in het Markermeer & IJmeer. In de meeste gevallen vormen deze activiteiten geen probleem voor de instandhoudingsdoelstellingen. Van bepaalde activiteiten in het Markermeer & IJmeer is het niet uit te sluiten dat er negatieve effecten zijn voor de instandhoudingsdoelstellingen.

Een aantal van deze activiteiten blijft vergunningplichtig, waarbij voorschriften aan de vergunning zijn verbonden. Andere activiteiten worden onder voorwaarden in dit beheerplan vrijgesteld van de vergunningplicht. Voor weer andere gevallen zijn mitigerende maatregelen nodig om te voorkómen dat activiteiten het bereiken van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Als voldaan wordt aan de vergunningvoorschriften, respectievelijk aan de voorwaarden en de mitigerende maatregelen worden uitgevoerd, kunnen de betreffende activiteiten doorgang vinden. Voor alle activiteiten geldt de generieke of algemene voorwaarde dat zij in aard, omvang, intensiteit en tijd niet in betekenende mate wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie.

In onderstaande paragrafen zijn de huidige activiteiten ingedeeld in de volgende vier categorieën:

1. Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, zonder specifieke voorwaarden.
2. Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, mét specifieke voorwaarden.
3. Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven.
4. Niet-vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist.

Een algemene toelichting op de vrijstelling van vergunningplicht en bovengenoemde indeling staat in paragraaf 4.2 van het Algemeen deel. Of een activiteit al dan niet vergunningplichtig is, is bepaald door het daartoe bevoegde gezag in de zin van de Nbwet. Dit oordeel vormt het uitgangspunt voor het beheerplan. De voorwaarden voor Nbwet-vergunningvrijstelling bij de 2e categorie activiteiten en de mitigerende maatregelen voor de 4e categorie activiteiten zijn in dit hoofdstuk opgenomen in paragraaf 5.2 en 5.4. Een gebiedsspecifieke samenvatting van de toetsingskaders voor toekomstige vergunningverlening is opgenomen in paragraaf 5.5, de volledige tekst staat in het deel Toetsingskaders.

5.1 Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten zonder specifieke voorwaarden

Voor bepaalde activiteiten geldt het beheerplan als vrijstelling van de vergunningplicht zonder dat specifieke voorwaarden nodig zijn. Voor deze activiteiten geldt de generieke voorwaarde dat de activiteiten niet in betekenende mate mogen wijzigen. Aard en omvang, locatie en tijdstip, frequentie en duur van de activiteiten moeten blijven voldoen aan de getoetste situatie (referentie 4).

Het gaat hierbij om:

- Baggeren (havens, sluizen, vaargeul en toegangsegeulen jachthavens)
- Evenementen (visserijdagen, zeilwedstrijden, roeiwedstrijden en stranden)
- Kitesurfen (buiten de wintermaanden) in de gebieden Schellinkhout (Hoonse Hop) en Edam
- Waterskigebied;
- Zeilwedstrijdgebied
- Aalvisserij (schietfuiken, grote fuik, kisten en hoekwant)
- Aaskuilvisserij
- Traditionele visserij (evenementen)
- Zegenvisserij
- Wolhandkrabvisserij

Generieke voorwaarde

De betreffende activiteit mag niet in aard, omvang, intensiteit en tijd in betekenende mate wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie. Voor een (meer uitgebreide) omschrijving van de getoetste situatie per activiteit wordt verwezen naar de voortoets (referenties 3 en 4).

5.2 Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten mét specifieke voorwaarden

Er zijn vergunningplichtige activiteiten die alleen onder specifieke voorwaarden geen significante effecten op de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen hebben. Deze activiteiten zijn met inachtneming van de specifieke voorwaarden, genoemd in dit beheerplan, vrijgesteld van de vergunningplicht. Het beheerplan vervangt in dit geval de vergunning.

In het Markermeer & IJmeer gaat het om:

- Kitesurfen in de gebieden Warder, Hemmeland (Monnickendam) en Muiderberg
- Bestaande lozingen

Hierna worden de activiteiten en de voorwaarden beschreven.

Kitesurfen

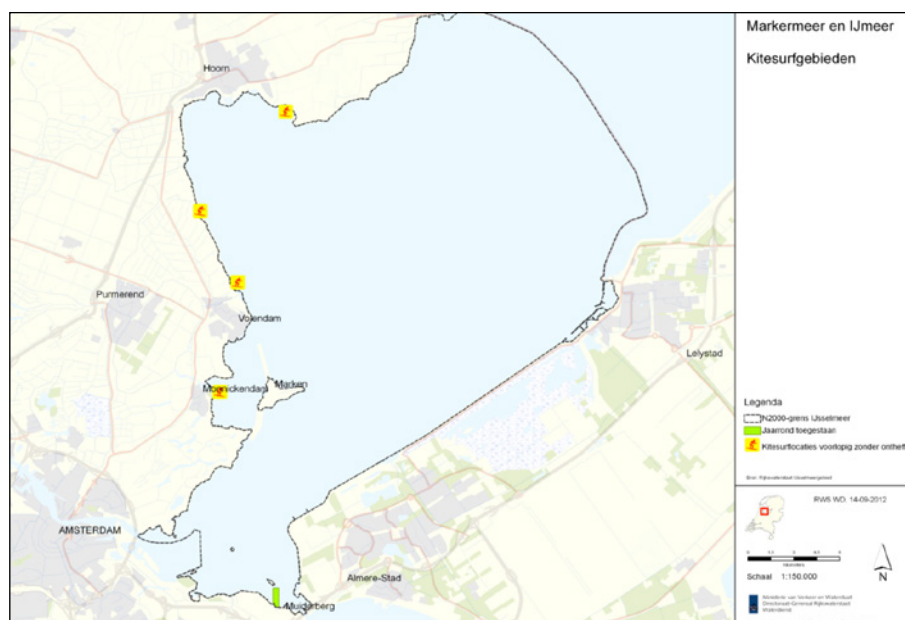
In de gebieden Warder, Hemmeland en Muiderberg liggen belangrijke rui-, rust-, en foerageergebieden voor de brilduiker, kuifeend, meerkoet en het nonnetje, alle soorten met een twijfelachtige doelrealisatie. Kitesurfers bevinden zich in deze gebieden binnen de verstoringafstand van 700m van de beschermde soorten. Van elk van deze soorten ligt het huidige aantal onder het doelaantal, een groot deel van de soorten vertoont daarbij ook een negatieve trend. Daarom is rust en ruimte een belangrijke factor voor het op orde krijgen of houden van de draagkracht van het gebied.

Voorwaarden voor vrijstelling van vergunningplicht

In de nazomer- en wintermaanden is op de kitesurflocaties Warder, Hemmeland en Muiderberg sprake van verstoring, omdat juist dan de genoemde soorten van die locaties gebruik maken. Om de verstoring van de brilduiker, smient, kuifeend, meerkoet en het nonnetje, te voorkómen zijn voor de genoemde gebieden de specifieke voorwaarden van kracht zoals vermeld in onderstaande tabel.

Locatie	Voorwaarde voor vergunningvrijstelling kitesurfen
Warder	Kitesurfen is alleen toegestaan in het zomerhalfjaar (april tot en met september)
Hemmeland	Kitesurfen is alleen toegestaan in het voorjaar (april tot en met juni). Er dient een duidelijke kitezone begrensd met boeien en aan de zuidkant een fysieke begrenzing, aanwezig te zijn. Bij de opstapplaats komt een informatiepaneel met spelregels
Muiderberg	Het kitesurfen wordt jaarrond toegestaan. De huidige kitezone blijft behouden, maar wordt op het water duidelijk aangegeven met boeien en aan de westgrens een fysieke begrenzing in het water. Bij de opstapplaats komt een informatiepaneel met spelregels

Figuur 5.1
Locaties vergunningvrijstelling
kitesurfen onder voorwaarden

Het beheerplan staat kitesurfen op deze drie locaties alleen toe met de daarbij genoemde specifieke voorwaarden. Kitesurfen is daarnaast zonder specifieke voorwaarden van vergunning vrijgesteld op de locaties aangegeven in paragraaf 5.1. Het beheerplan voorziet niet in de vrijstelling van vergunningplicht van kitesurfen op andere locaties in het Markermeer & IJmeer.

Bestaande lozingen

Onder een 'bestaande lozing' wordt verstaan een lozing die sinds de toetsing in het kader van dit beheerplan niet wijzigt wat betreft omvang en (geloosde) stoffen. Bij het verlenen van watervergunningen voor lozingen toetst de waterbeheerder aan het bestaande waterkwaliteitsbeleid. Belangrijk onderdeel hierbij is toetsing van activiteiten aan milieukwaliteitsnormen. Aan deze normen ligt een grondige ecotoxicologische analyse ten grondslag, waarbij gebruik wordt gemaakt van de best beschikbare kennis van de effecten van de stoffen op het ecosysteem en de daarin voorkomende organismen. In zijn algemeenheid biedt deze toetsing op basis van het waterkwaliteitsbeleid al een afdoende bescherming van Natura 2000 soorten en habitattypen.

In de NEA II wordt geconcludeerd dat er geen aanleiding is om te veronderstellen dat bestaande lozingen er de oorzaak van zijn dat instandhoudingsdoelstellingen niet worden bereikt. Op basis van de beschikbare kennis is beoordeeld dat er in de huidige situatie geen negatieve effecten van milieuvreemde stoffen kunnen optreden op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000 gebied Markermeer & IJmeer.

Voorwaarden voor vrijstelling van vergunningplicht

Bestaande lozingen kunnen worden vrijgesteld van de vergunningplicht onder de voorwaarde dat degene die loost aantoont dat de lozingen voldoen aan de bepalingen bij of krachtens de Waterwet.

Locatie	Voorwaarde voor vergunningvrijstelling bestaande lozingen
Markermeer en IJmeer	De lozer leeft de voorwaarden na die bij of krachtens de Waterwet gelden (vergunning en/of algemene regels).

5.3 Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven

Voor de volgende activiteiten vormt het beheerplan geen vrijstelling van de vergunningplicht. Deze activiteiten zijn door het daartoe bevoegd gezag al getoetst in het kader van een vergunningaanvraag. Hieruit is naar voren gekomen dat deze activiteiten afzonderlijk geen negatieve effecten hebben, mits de vergunningvoorschriften worden nageleefd, maar door jaarlijkse cumulatie van dezelfde activiteiten en cumulatie met andere activiteiten wellicht wel negatieve effecten kunnen hebben. Wanneer de vergunningen aflopen, dient daarom een nieuwe vergunning aangevraagd te worden (of een verlenging van de vergunning) bij het bevoegde gezag. Het bevoegd gezag gebruikt onder andere het beheerplan (Algemeen Deel en gebiedsdelen) en de daarin opgenomen toetsingskaders om vergunningaanvragen te beoordelen.

- Zandwinning
- Spieringvisserij
- Staand want visserij

In paragraaf 5.5 staan de toetsingskaders die specifiek voor het Markermeer en IJmeer gelden.

5.4 Niet vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist

Er zijn ook activiteiten die niet vergunningplichtig zijn, maar die wél mogelijk effecten hebben. Voor deze activiteiten geldt dat er mitigerende maatregelen vereist zijn. Voor Markermeer & IJmeer gaat het om autonome ontwikkelingen in de watersport in de zuidelijke Gouwzee, de kustzone Muiden en bij Pampushaven Noord.

Autonome ontwikkeling watersport

In het Markermeer & IJmeer bevindt zich een aantal verstoringsgevoelige locaties (zuidelijke Gouwzee, kustzone van Muiden, Pampushaven Noord) waar significante effecten van autonome ontwikkelingen in de watersport niet zijn uit te sluiten. Dit heeft voornamelijk te maken met klimaatverandering (langere recreatie seizoenen) en mogelijke technische innovaties waardoor recreanten ook in de winter maanden van het gebied gebruik kunnen maken.

Mitigatie

In het Markermeer & IJmeer wordt de 'Ijsselmeeraanpak' gehanteerd. Dit betekent dat net als in de overige Natura 2000 gebieden in het Ijsselmeergebied primair wordt ingezet op voorlichting en bewustwording, wat onder andere is uitgewerkt in de gedragscode recreatie (zie box 4.1 en het Algemeen deel). Omdat de problematiek op drie locaties (zuidelijke Gouwzee, kustzone Muiden en Pampushaven Noord) in het Markermeer & IJmeer echter urgenter is dan in de overige gebieden, wordt vervolgens door het bevoegd gezag samen met de betrokken partijen gemonitord of de recreanten zich daadwerkelijk houden aan de afspraken en of er verstoring optreedt. Zo nodig worden aanvullende afspraken gemaakt. De recreatie en

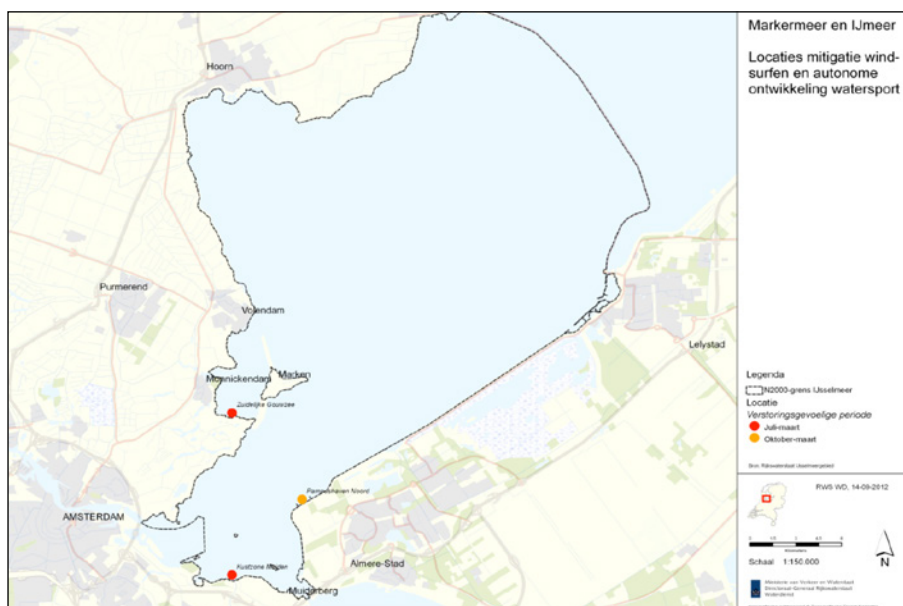
Mannetje tafeleend

natuursector hebben hier ook een eigen verantwoordelijkheid in. Mocht deze aanpak uiteindelijk niet tot het gewenste resultaat leiden, dan bestaat de mogelijkheid dat toegangsbeperkende maatregelen worden genomen.

Locatie	Mitigatie windsurfen en autonome ontwikkeling watersport
Zuidelijke Gouwzee, Pampushaven	IJsselmeeraanpak: voorlichting en bewustwording, gevolgd door monitoring en (indien noodzakelijk) eventuele toegangsbeperkende maatregelen. In de zuidelijke Gouwzee en de Noord en kustzone van Muiden is de meest gevoelige periode van juli tot en met maart, in Pampushaven Noord gaat het om oktober tot en met maart.

Figuur 5.2
Locaties mitigatie windsurfen en autonome ontwikkeling kleine watersport

5.5 Kaders voor vergunningverlening

Het beheerplan dient, behalve als vrijstelling van de Nbwet-vergunningplicht voor bepaalde activiteiten, ook als toetsingskader voor vergunningverlening voor toekomstige activiteiten. De toetsingskaders geven aan onder welke voorwaarden toekomstige activiteiten kunnen voldoen aan de randvoorwaarden die vanuit Natura 2000 worden gesteld. De toetsingskaders vormen het kader voor de vergunningverlening voor nieuwe activiteiten of wijziging/uitbreiding van vrijgestelde bestaande (vergunningplichtige) activiteiten die gedurende de beheerplanperiode worden opgestart, of voor verlenging of uitbreiding van reeds vergunde activiteiten. In het deel Toetsingskaders zijn alle toetsingskaders voor het gehele IJsselmeergebied opgenomen. Hieronder worden de relevante toetsingskaders voor het Markermeer & IJmeer genoemd. Indien het kader gebiedsspecifieke informatie bevat voor het Markermeer & IJmeer wordt deze kort beschreven in de volgende paragrafen.

- Toetsingskader voor zandwinning en het nuttig toepassen van sediment;
- Toetsingskader doorsnijding ecologische trekroutes;
- Toetsingskader beroepsvisserij IJsselmeer en Markermeer;
- Toetsingskader jachthavenuitbreidingen;
- Toetsingskader lozingen;
- Toetsingskader voor jacht, wildbeheer en schadebestrijding;
- Toetsingskader maaien van waterplanten.

Toetsingskader voor zandwinning en het nuttig toepassen van sediment

Bij de toetsing van de huidige activiteiten is gebleken dat zandwinning onder de geldende vergunningvoorschriften geen significant negatief effect heeft. Om er voor te zorgen dat dit ook voor toekomstige zandwinnings het geval is, is het Toetsingskader voor zandwinning en het nuttig toepassen van sediment opgesteld. In dit kader wordt alleen gekeken naar het aspect van voedselbeschikbaarheid voor watervogels die hetzij van planten, hetzij van bodemfauna leven. Voor andere mogelijke effecten (o.a. wegzijging / kwel, optredende vertroebeling tijdens de werkzaamheden, verstoring, effecten bij transport, de aanleg van werkeilanden of het vergroten van de kans op stratificatie) van de activiteiten op Natura 2000 waarden binnen of buiten het Markermeer & IJmeer blijft een aparte toetsing nodig in het kader van de vergunningprocedure.

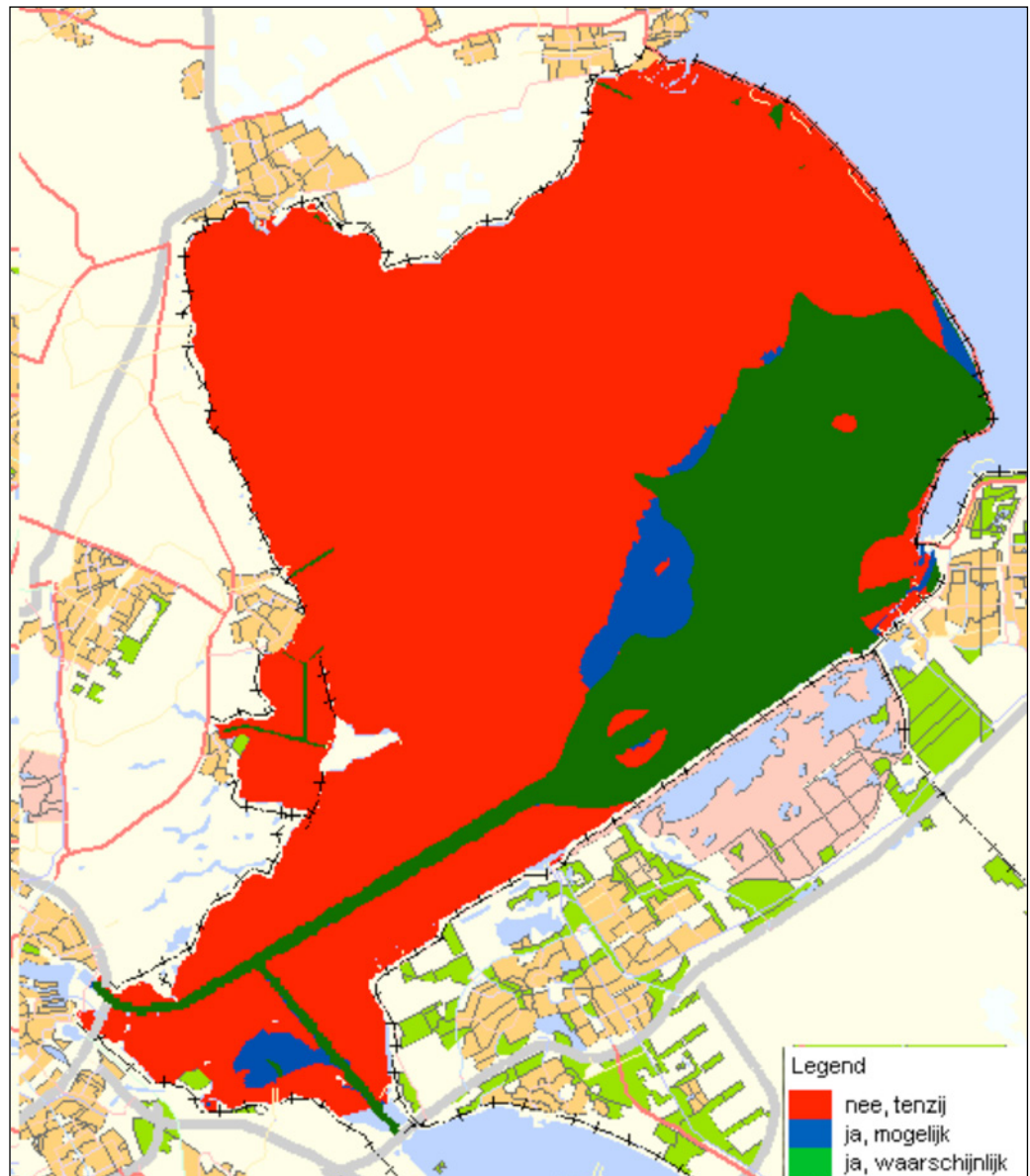
Het Toetsingskader voor zandwinning en het nuttig toepassen van sediment (zie deel Toetsingskaders voor de volledige tekst) gaat in op:

- de kans op negatieve effecten van zandwinning op (zandwin)locaties in het Markermeer & IJmeer;
- aandachtspunten bij het nuttig toepassen van schoon sediment.

Op basis van de nu beschikbare informatie is een kaart opgenomen (figuur 5.3) waarin aan de hand van de indeling van categorieën de kansrijkheid voor zandwinning ruimtelijk wordt weergegeven. De kaarten zijn gebaseerd op potentiële voedsellocaties voor duikeenden in het Markermeer & IJmeer die tot een maximumdiepte van 4 meter kunnen foerageren. Voor de beoordeling van de effecten van zandwinning op een locatie wordt onderscheid gemaakt in 3 categorieën van kansrijkheid in relatie tot Natura 2000:

- *nee, tenzij*: locaties waar zandwinning in principe niet is toegestaan, tenzij een Passende Beoordeling aantoonst dat significant negatieve effecten van een specifiek voorgenomen activiteit kunnen worden uitgesloten, of gemitigeerd of gecompenseerd na het succesvol doorlopen van de ADC-toets;
- *ja, mogelijk*: locaties waar zandwinning mogelijk kan worden toegestaan, maar waar de effecten van deze zandwinning op Natura 2000 doelen nader dienen te worden getoetst omdat significant negatieve effecten niet bij voorbaat kunnen worden uitgesloten. In deze toets kan ook mitigatie van eventueel optredende effecten aan de orde komen;
- *ja, waarschijnlijk*: locaties waar zandwinning kan worden toegestaan, omdat significant negatieve effecten op Natura 2000 doelen bij voorbaat kunnen worden uitgesloten.

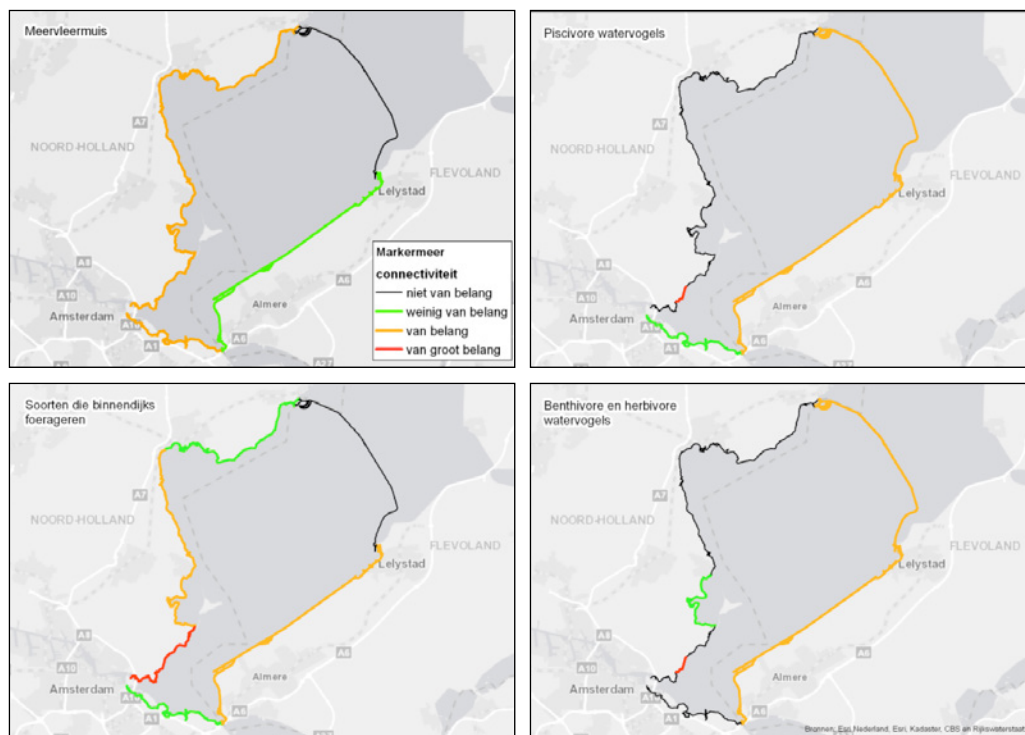
Figuur 5.3
 Kansrijkheid van zandwinning in
 het Markermeer & IJmeer op basis
 van de potentiële voedsellocaties
 van duikeenden (tot maximaal
 4 meter diep). Rood is minder dan 4
 meter diep. Groen en blauw zijn
 dieper dan 4 meter.

Toetsingskader doorsnijden ecologische trekroutes

Dit toetsingskader biedt initiatiefnemers van nieuwe windparken, hoogspanningslijnen en andere hoge obstakels in en grenzend aan het IJsselmeergebied handvatten in het kader van de Nbwet-vergunning. In dit toetsingskader wordt aangegeven waar gebiedsdelen liggen waar instandhoudingsdoelstellingen knelpunten kunnen ondervinden van nieuwe obstakels en extra aandacht behoeven van het bevoegd gezag wanneer een vergunningaanvraag voor 'obstakels' wordt ingediend. Figuur 5.4 laat zien welke dijktrajecten/ kustzones van belang zijn als ecologische trekroute voor verschillende soortgroepen.

Figuur 5.4
Belang van connectiviteit van verschillende dijktrajecten/kustzones voor relevante instandhoudingsdoelstellingen in Markermeer & IJmeer weergegeven voor de functionele groepen meervleermuis, piscivore vogelsoorten, vogelsoorten die binnendijks op akkers en graslanden foerageren en benthivore en/of herbivore watervogels

Toetsingskader voor beroepsvisserij IJsselmeer en Markermeer

De beroepsvisserij op het IJsselmeer en Markermeer is in de huidige situatie vergund in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en zal gedurende de komende beheerplanperiode ook via het vergunningenspoor worden gereguleerd, met uitzondering van aalvisserij, aaskuilvisserij, zegenvisserij en wolhandkrabvisserij, die in het kader van dit beheerplan vrijgesteld zijn van vergunningplicht onder de algemene voorwaarde dat deze visserijvormen niet wezenlijk veranderen (zie paragraaf 5.1). In het toetsingskader staan voor de overige visserijvormen de voorwaarden opgenomen waaraan de visplannen kunnen worden getoetst met het oog op een nieuwe Nbwet-vergunning (zie deel Toetsingskaders voor volledige tekst). Het toetsingskader zal door de provincies worden toegepast bij de jaarlijkse afweging tot het verlenen van een vergunning voor de beroepsvisserij op het Markermeer. Voor de spieringvisserij bleek het niet mogelijk voorwaarden te schetsen, waarbij significant negatieve effecten kunnen worden uitgesloten.

Het toetsingskader voor beroepsvisserij in het Markermeer gaat in op de volgende onderwerpen:

- De totale visserij-inspanning mag niet toenemen ten opzichte van de in 2010 in het visplan vergunde capaciteit;
- Voorkómen van verstoring en bijvangst van vogels;
- Monitoring van bijvangst (watervogels, kleine vis en zeldzame beschermde soorten watervogels), spieringstand en ontwikkeling van nieuwe vormen van visserij.

Toetsingskader jachthavenuitbreidingen

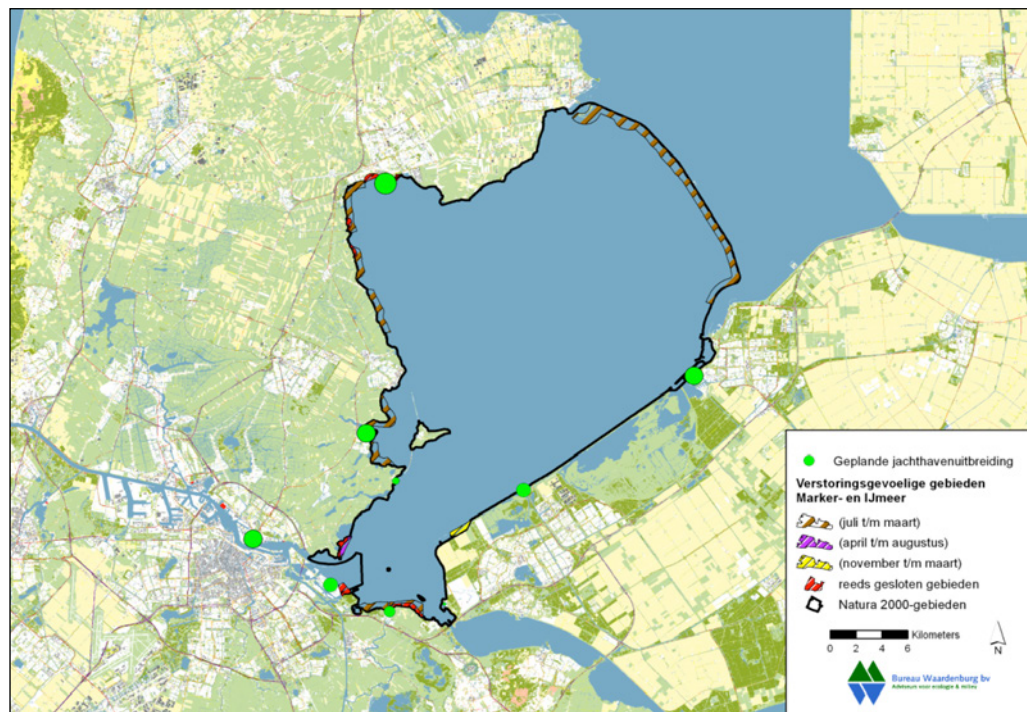
Uitbreiding van het aantal ligplaatsen kan leiden tot een toename van het aantal boten in het IJsselmeergebied en daarmee de drukte op het water. De toename van recreatievaart kan leiden tot een grotere druk op beschermde natuurwaarden, met name verstoring van rust- en foerageergebieden van de grote aantallen watervogels die jaarrond gebruik maken van het IJsselmeergebied. Het doel van dit toetsingskader is te beschrijven welke informatie nodig is, met welke aspecten rekening moet worden gehouden en aan welke voorwaarden jachthavenuitbreidingen moeten voldoen om in aanmerking te komen voor een vergunning. Dit toetsingskader benoemt alleen aspecten van rust en mogelijke verstoring op het (open) water in de (nabije) omgeving van de geplande uitbreiding; er wordt niet ingegaan op eventuele andere (lokale) aspecten die in het kader van een vergunningprocedure van belang kunnen zijn. In onderstaande tabel en figuur is aangegeven welke uitbreidingen van jachthavens gepland zijn en op welke verstoringsgevoelige gebieden zij mogelijk een effect hebben.

Tabel 5.1
Jachthavens langs het Markermeer & IJmeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies)

Gemeente/ Plaats	Jachthaven	Mogelijk overlap met verstoringsgevoelige gebieden						
		kust polder Zeevang (jul t/m mrt)	Gouwzee (jul t/m mrt)	Hoekelings- dam (apr t/m aug)	kust Muiden (jul t/m mrt)	Pampushaven- Noord (nov t/m mrt)	Houtribdijk (jul t/m mrt)	
Hoorn	Schelphoek	X						
Monnickendam	diverse havens	X	X					
Uitdam	Uitdam		X	X		X		
IJburg	IJburg			X	X			
Amsterdam	NDSM/Entreport			X	X			
Muiden	KNSF			X	X	X		
Muiden	KNZ&RV			X	X	X		
Muiden	Muiderzand/ Almerepoort			X	X	X		
Almere	Blocq van Kuffeler					X		
Lelystad	Lelystad						X	

Toelichting: Voor iedere jachthaven is met 'X' aangegeven welke verstoringsgevoelige gebieden effect kunnen ondervinden van de uitbreiding. Wanneer in de vergunningvoorschriften wordt opgenomen dat verstoring in deze gebieden wordt voorkomen (door bijvoorbeeld de IJsselmeeraanpak), dan hoeft geen passende beoordeling te worden gemaakt ten aanzien van het aspect verstoring. Voor ieder verstoring-gevoelig gebied is aangegeven in welke periode van het jaar het gebied met name van belang is voor vogels. Zie figuur 5.5 voor ligging van verstoringsgevoelige gebieden en genoemde jachthavens.

Figuur 5.5
Jachthavens langs het Markermeer & IJmeer met plannen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen binnen de eerste beheerplanperiode (gegevens provincies) en locaties van verstoringsgevoelige gebieden en periode van het jaar dat deze gebieden met name van belang zijn voor vogels.

Toetsingskader jacht, wildbeheer en schadebestrijding

In het toetsingskader voor het omgaan met jacht, wildbeheer en schadebestrijding (het doden van dieren) in en rond de Natura 2000 gebieden in het Markermeer is uitgegaan van de mogelijke effecten van verschillende vormen van doden en vangen van dieren op de soorten en habitattypen, waarvoor in het IJsselmeer instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd. Op basis van een limitatieve lijst van in het veld voorkomende methoden van 'doden van dieren' is op basis van een toetsing door Altenburg & Wymenga (referentie 4) onderzocht welke vormen van jacht, wildbeheer of schadebestrijding in het IJsselmeer mogelijk leiden tot schade aan Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen en om welke soorten en habitattypen het dan gaat. Het is dus niet noodzakelijkerwijs zo dat deze activiteiten ook daadwerkelijk binnen het Markermeer & IJmeer worden uitgeoefend. Deze werkwijze (zowel de methode als de op deze wijze verkregen resultaten) wordt gedragen door het gehele bevoegd gezag (EZ, provincies) en RWS en is besproken met de KNJV (Koninklijke Nederlandse Jagers Vereniging) en LTO-Noord (Land- en Tuinbouworganisatie Noord). Er is dus niet gekeken naar of de betreffende vorm van jacht, wildbeheer en schadebestrijding wel of niet in het Markermeer voorkomt. De resultaten van het onderzoek staan weergegeven in het deel 'Toetsingskaders'.

Toetsingskader maaien van waterplanten

Waterrecreanten kunnen last hebben van overmatige groei van waterplanten. Het maaien van waterplanten kan echter negatieve effecten hebben op de waterkwaliteit en op de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen. Om negatieve effecten door onkundig maai-beheer te voorkomen zijn er maaieregels opgesteld voor gebruikers die zelf waterplanten willen maaien. Deze maaieregels zijn in samenspraak tussen gebruikers en Rijkswaterstaat opgesteld en verwerkt in de Handreiking Waterplanten Maai-beheer (referentie 7). Voor het maaien van waterplanten in Natura 2000 gebieden is een Nbwetvergunning nodig. De criteria voor vergunningverlening zijn in het toetsingskader maaien van waterplanten opgenomen en zijn gebaseerd op de maaieregels in de Handreiking. Hieronder staan de maaieregels voor het maaien van waterplanten samengevat.

- 1. Er mag maximaal 10% van het waterplantenareaal in het eigen gebruiksgebied worden gemaaid.**
 - 1a. Een uitzondering wordt gemaakt voor woekerende exoten: maximaal 50% maaien van het begroei-de areaal.
- 2. Het maaien vindt plaats op een diepte van minimaal 60 cm boven de waterbodem.**
 - 2a. Een uitzondering wordt gemaakt voor woekerende exoten.
- 3. De gemaaide plantenresten worden verzameld en afgevoerd.**
- 4. Het maaien van waterplanten vindt plaats in de maand juli.**
 - 4a. Een uitzondering wordt gemaakt indien er na een warm en zonnig voorjaar in juni al veel water-plantenoverlast is. De gebruiker zal wel vooraf toestemming moeten hebben van het bevoegd gezag om eerder dan juli te maaien. Hierbij dient men inzicht te geven in de mate waarin bijvoorbeeld broedvogels worden verstoord.
- 5. Er wordt in beginsel maximaal één keer per jaar gemaaid.**
 - 5a. Een uitzondering wordt gemaakt voor woekerende exoten.
- 6. Maai geen beschermde soorten.**
- 7. De gebruiker meldt aan Rijkswaterstaat en betrokken provincie of Ministerie van EZ waar, wanneer, hoeveel en hoe hij van plan is te gaan maaien.**

De uitwerking en toelichting van de maaieregels en een stappenschema 'hoe te handelen bij waterplanten overlast' staan in de Handreiking Waterplanten Maai-beheer vermeld (referentie 7).

6. Doelbereik

Dit hoofdstuk geeft aan in hoeverre de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000 gebied Markermeer & IJmeer bereikt worden in de eerste beheerplanperiode.

Per ruimtelijke eenheid worden de instandhoudingsdoelstellingen benoemd en wordt aangegeven op welke manier het eventuele knelpunt wordt opgelost en in hoeverre daarmee de instandhoudingsdoelstelling gerealiseerd wordt. Dit kan door:

1. het uitvoeren van reeds geplande maatregelen en/of;
2. het uitvoeren van (aanvullende) Natura 2000 instandhoudingsmaatregelen en/of;
3. het voldoen aan de in dit beheerplan gestelde voorwaarden aan activiteiten die vrijgesteld worden van een Nbwet-vergunning en/of;
4. het uitvoeren van mitigerende maatregelen.

Bij het bepalen van het doelbereik is er vanuit gegaan dat de maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd en aan de gestelde voorwaarden wordt voldaan. Soorten uit dezelfde ruimtelijke eenheid met hetzelfde knelpunt die door dezelfde maatregelen worden opgelost zijn zoveel mogelijk geclusterd.

Open water

Door de afname van voedselbeschikbaarheid in het Markermeer & IJmeer staat het doelbereik voor met name visetende en mosseletende watervogels onder druk. Op dit moment is het twijfelachtig of de instandhoudingsdoelstellingen voor met name dwergmeeuw en nonnetje (viseters) en meerkoet en brilduiker (mosseleters) binnen twee beheerplanperiodes bereikt kunnen worden.

Maatregelen die voortvloeiën uit de KRW zullen slechts een beperkt positief effect hebben op de voedselvoorziening. Het is nog niet duidelijk in welke mate regulering van de spieringvisserij, de realisatie van luwtemaatregelen Hoornse Hop en de aanleg van de Marker Wadden zullen leiden tot het behalen van de doelen. In het onderzoeksprogramma ANT wordt onderzocht waarom de voedselbeschikbaarheid afneemt, en wat de mogelijkheden zijn de draagkracht te verhogen. De ANT-studies zullen eind 2013 resulteren in een advies over de haalbaarheid en kosten van de Natura 2000 doelen voor de betreffende soorten. Op grond van dit advies kan, tesamen met de passende beoordeling van de luwtemaatregelen Hoornse Hop en de passende beoordeling van de Markerwadden, een inschatting worden gemaakt van de haalbaarheid van de doelen en de noodzaak van eventuele aanvullende maatregelen.

Voor alle vogelsoorten worden wel de huidige knelpunten ten aanzien van rust opgelost én de rust wordt voor de toekomst gegarandeerd.

Tabel 6.1
Inschatting doelbereik voor open water soorten en habitattypen

Soort/habitatype	Knelpunt en oorzaak	Maatregelen	Doelbereik
Kranswierwateren Meervleermuis Rivierdonderpad Aalscholver (n) Slobeend (n) Topper (n)			Ja, beheerplanperiode 1
Nonnetje (n) Fuut (n) Grote zaagbek (n)	Onvoldoende voedsel (vis), onvoldoende rust	KRW: vistrekbevorderende maatregelen, inzetten op duurzame visserij, ISM: ANT-studie, Voorwaarde: kitesurfen, Mitigatie: IJsselmeeraanpak	Twijfelachtig in beheerplanperiode 1; later mogelijk meeliftend op uit ANT voortvloeiende maatregelen voor viseters
Dwergmeeuw (n)	Onvoldoende voedsel (spiering)	KRW: vistrekbevorderende maatregelen, inzetten op duurzame visserij, ISM: ANT-studie	Twijfelachtig in beheerplanperiode 1; later mogelijk meeliftend op uit ANT voortvloeiende maatregelen voor viseters
Brilduiker (n) Meerkoet (n) Tafeleend (n) Kuiifeend (n)	Onvoldoende voedsel (driehoeksmosselen) en onvoldoende rust	KRW: inzetten op duurzame visserij ISM: ANT-studie, Voorwaarde: kitesurfen, Mitigatie: IJsselmeeraanpak	Twijfelachtig in beheerplanperiode 1; later mogelijk meeliftend op uit ANT voortvloeiende maatregelen voor schelpdieren

 = geen knelpunt

 = knelpunt

 = doelaantallen worden niet gehaald door een knelpunt in / of afhankelijkheid van gebieden buiten de Natura 2000 begrenzing

n = niet-broedvogel

ISM = Instandhoudingsmaatregel

Ondiep water

Dankzij de IJsselmeeraanpak wordt naar verwachting voldoende rust geborgd voor de krooneend, waardoor het doel bereikt wordt. Voor de lepelaar wordt de instandhoudingsdoelstelling gehaald met voortzetting van het huidige beheer.

Tabel 6.2
Inschatting doelbereik voor ondiep water soorten en habitattypen

Soort/habitatype	Knelpunt en oorzaak	Maatregelen	Doelbereik
Krooneend (n)	In toekomst onvoldoende rust	Mitigatie: IJsselmeeraanpak	Ja, beheerplanperiode 1
Lepelaar (n)			

 = geen knelpunt

 = knelpunt

n = niet-broedvogel

Oeverzone

Voor de grauwe gans wordt de instandhoudingsdoelstelling gehaald met voortzetting van het huidige beheer.

Tabel 6.3
Inschatting doelbereik voor grauwe gans van de oeverzone

Soort	Knelpunt en oorzaak	Maatregelen	Doelbereik
Grauwe gans (n)			

■ = geen knelpunt
n = niet-broedvogel

Moeras

Voor de aalscholver wordt de instandhoudingsdoelstelling gehaald met voortzetting van het huidige beheer.

Tabel 6.4
Inschatting doelbereik voor de aalscholver van moeras

Soort	Knelpunt en oorzaak	Maatregelen	Doelbereik
Aalscholver (n)			

■ = geen knelpunt
n = niet-broedvogel

Kale schaars begroeide grond

Zowel voor visdief (broedgebied) als voor zwarte stern (rust- en slaapgebied) zijn kale of schaars begroeide (en predatorvrije) gronden blijvend van belang. Door het geschikt houden van de gebieden bij Hoeckelingsdam en – afhankelijk van het herstel van het prooivisbestand – Naviduct Enkhuizen worden broedgebieden voor de visdief komende beheerplanperiode veiliggesteld. Voor beide soorten blijft de afnemende voedselvoorziening een probleem, dit zal in de eerste beheerplanperiode waarschijnlijk nog niet worden opgelost (zie ANT hoofdstuk 4).

Tabel 6.5
Inschatting doelbereik voor kale schaars begroeide grond soorten en habitattypen

Soort/habitatype	Knelpunt en oorzaak	Maatregelen	Doelbereik
Visdief (b)	Onvoldoende voedsel (m.n. spiering) en behoud kale gronden is niet gegarandeerd, door gebrek aan natuurlijke dynamiek en geen garantie van duurzaam terreinbeheer	KRW: vistrekbevorderende maatregelen, inzetten op duurzame visserij, ISM: broedlocaties voor kale grondbroeders kaalhouden en ANT-studie. Overig: luwtmaatregelen Hoornse Hop, 1e fase Marker Wadden	Twijfelachtig in beheerplanperiode 1; later mogelijk meeliftend op uit ANT voortvloeiende maatregelen voor viseters broedgelegenheid wordt behouden op Hoeckelingsdam en –afhankelijk van herstel van hert prooivisbestand-Naviduct Enkhuizen
Zwarte stern (n)	Onvoldoende voedsel (m.n. spiering)	KRW: vistrekbevorderende maatregelen, inzetten op duurzame visserij, ISM: kaalhouden en ANT-studie. Overig: luwtmaatregelen Hoornse Hop, 1e fase Marker Wadden.	Twijfelachtig in beheerplanperiode 1; later mogelijk meeliftend op uit ANT voortvloeiende maatregelen voor viseters

■ = knelpunt
■ = doelaantallen worden niet gehaald door een knelpunt in / of afhankelijkheid van gebieden buiten de Natura 2000 begrenzing
n = niet-broedvogel
b = broedvogel
ISM = Instandhoudingsmaatregel

Nat grasland

Door onvoldoende rust en in de toekomst mogelijk onvoldoende ruimte in het Markermeer & IJmeer staat het doelbereik van de krakeend en smient onder druk. Door de uitvoering van mitigerende maatregelen om de effecten van windsurfen en recreatievaart te verzachten wordt de rust voldoende gegarandeerd en zal voor beide soorten de doelstelling worden gerealiseerd in de eerste beheerplanperiode.

Tabel 6.6
 Inschatting doelbereik voor soorten
 en habitattypen van nat grasland

Soort/habitatype	Knelpunt en oorzaak	Maatregelen	Doelbereik
Krakeend (n)	In toekomst garanderen rust	Mitigatie: IJsselmeeraanpak	Ja, beheerplanperiode 1
Smient (n)	Onvoldoende rust	Voorwaarde: Kitesurfen	Ja, beheerplanperiode 1; draagkracht (rust) weer op niveau dankzij betere borging rust via mitigatie recreatiedruk. Of doelaantal gehaald wordt ook afhankelijk van ontwikkeling voedselsituatie (nat grasland) binnendijks

- = geen knelpunt
- = knelpunt
- n = niet-broedvogel

7. Literatuurlijst

1. Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij, 2009. Besluit Natura-2000 gebied Markermeer & IJmeer. PDN/2009-073.
2. Rijn van S., M. Menken en M. Platteeuw, 2010. Doeluitwerking Natura 2000 IJsselmeergebied. Waterdienst Rijkswaterstaat, Lelystad.
3. Verbeek R.G., D.J. ten Brink, L.G. Turlings, H.A.M. Prinsen, L.S.A. Anema, april 2011. Inventarisatie bestaand gebruik IJsselmeergebied, Geactualiseerd overzicht ten behoeve van het beheerplan Natura 2000 voor het IJsselmeergebied. Bureau Waardenburg B.V., Culemborg.
4. Winden van der J., L.G. Turlings en S. Dirksen, 2008. Voortoets bestaand gebruik Natura 2000-gebieden IJsselmeergebied. Bureau Waardenburg B.V., Culemborg.
5. Witteveen+Bos en Bureau Waardenburg B.V., 2009. Nadere effectenanalyse bestaand gebruik IJsselmeergebied.
6. Witteveen+Bos, 2011. Nadere effectenanalyse bestaand gebruik IJsselmeergebied, Fase II.
7. Rijkswaterstaat, 2012. Handreiking Waterplanten Maaibeheer.
8. wijzigingsbesluit Natura 2000 gebied IJsselmeer [PDN/2012_072] strekkende tot wijziging van het besluit van 23 december 2009 (PDN/2009_072; Stcrt. 2010, nr. 2212)
9. Ministerie van Economische Zaken, 2013, wijzigingsbesluit Natura 2000-gebieden Witte en Zwarte Brekken, Sneekermeergebied, Deelen, Leekstermeergebied, Zuidlaardermeergebied, Elperstroomgebied, Arnhemheen, IJsselmeer, Markermeer & IJmeer, Polder Zeevang, Boezems, Kinderdijk, Donkse Laagten en Veerse Meer. PDN/2013-011

Bijlagen

Bijlage A

Huidige activiteiten

Deze bijlage geeft een overzicht van de activiteiten in het Markermeer & IJmeer. De activiteiten zijn opgedeeld in vijf categorieën en opgenomen in vijf bijbehorende tabellen:

0. Niet-vergunningplichtige activiteiten, zonder significant effect.
1. Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, zonder specifieke voorwaarden.
2. Vrijgestelde vergunningplichtige activiteiten, mét specifieke voorwaarden.
3. Vergunningplichtige activiteiten die (afzonderlijk) vergunningplichtig blijven.
4. Niet-vergunningplichtige activiteiten, wel mitigatie vereist.

Algemene of generieke voorwaarde

Voor alle activiteiten geldt dat ze op een bepaald moment zijn getoetst (zie voortoets en NEA's). Wijzigen de feitelijke omstandigheden waaronder die toetsing heeft plaats gevonden, dan dient de activiteit opnieuw te worden getoetst en zijn de in dit beheerplan opgenomen vrijstellingsvoorwaarden, mitigerende maatregelen en overige conclusies niet meer van toepassing op de betreffende activiteit. Het bevoegd gezag voor de vergunningverlening Nb-wet zal zich dan opnieuw een oordeel moeten vormen. Een (uitgebreide) omschrijving van de betreffende activiteiten is opgenomen in de voortoets (referentie 4).

Tabel 1.0

Uit de Voortoets (referentie 4) blijkt dat onderstaande activiteiten geen significante effecten op de instandhoudingsdoelstellingen kunnen hebben, mits ze niet in betekenende mate wijzigen ten opzichte van de getoetste situatie (= voldoen aan de generieke voorwaarde).

Activiteit
Aanleginrichtingen veerdiensten
Bevoorrading en onderhoud eilanden
Dijkbeheer
Havenhoofden en steigers
Herstel stort/zetstenen oevers
Herzetten van steenglooingen
Inspectievluchten rws handhaving
Kunstwerken (betonning, dukdalven, remmingswerken, lichtopstanden, steiger, meerpalen, oevers, bodems, waterkeringen, kribbakens)
Monitoringsactiviteiten
Natuurbeheer: stranden en recreatiegebieden tbv recreanten
Oeverbeheer
Onderhoud kabels en leidingen
Onderwaterstenen oeververdediging
Opruimen zwerfvuil, incl. Klein onderhoud
Regulier onderhoud (wbr + bouwstoffenbesluit)
Rijks- en provinciale wegen
Schutsluizen (beheer)
Spuisluizen (beheer)
Spoorwegen, inspecties, beheer en onderhoud
Vooroevers
Bedrijventerrein
Betonning (incl. Recreatiebetonning)
Beweegbare brug

Activiteit
Dammen
Gemalen
Hoogspanningsleiding
Lichtopstanden
Ligplaats kegelschepen
Meetpaal rws
Naviduct
Op- en overslag
Rijks- en provinciale wegen
Schutsluis (gebruik)
Spuisluis (gebruik)
Spoorwegen, gebruik spoorwegen
Vaarwegen (vaarwegvakken)
Veerverbindingen
Vooroevers
Vuurtoren
Wachtvoorzieningen:palen en steigers voor afmeren schepen
Waterkeringen rws
Windmolens
Afwatering
Elektriciteitscentrale (koelwater)
Gemalen
Inlaten langs de oever
Bergingsbedrijven
Rampenbestrijding en incidentenaanpak
Reddingsbrigade
Aanlegplaats
Camping
Dagrecreatief terrein
Exploitatie strandpaviljoens
Gebruik bestaande jachthavens
Snelle motorboten
Kajuit, zeil- en motorjachten
Kanoën
Oever vissen
Schaatsen
Vaarwegen (vaarwegvakken)
Verblijfsrecreatie
Recreatief vliegverkeer (bv ballonvaart)
Vluchthavens
Zeilen
Zwemmen, vliegeren, wandelen, sporten op strand
Bunkeren (olie inname)
Havens (laden, lossen en risico's van spills)
Inspectievaart
Onderzoek en monitoring
Transport gevaarlijke stoffen
Vrij ankeren
Sportvisserij

Tabel 1.1

Nbwet-vergunningplichtige activiteiten in het Markermeer & IJmeer die via beheerplan vrijgesteld worden van vergunningplicht zonder specifieke voorwaarden, maar met de generieke voorwaarde dat ze in vorm, omvang, ruimte en tijd niet in betekenende mate wijzigen ten opzichte van de (in Voortoets en NEA I) getoetste situatie. Geen van deze activiteiten heeft volgens de NEA in de huidige vorm, omvang, duur en timing een significant effect op een of meer instandhoudingsdoelstellingen.

Activiteit
Aalvisserij (schietfuiken, grote fuik, kisten en hoekwant)
Aaskuilvisserij
Baggeren (havens, sluzen, vaargeul en toegangseulen jachthavens)
Evenementen (visserijdagen, zeilwedstrijden, roeiwedstrijden, stranden)
Kitesurfen (buiten de wintermaanden) op locaties Schellinkhout (Hoorse Hop) en Edam
Muskusrattenbestrijding ivm dijken
Traditionele visserij (evenementen)
Waterskigebied
Wolhandkrabvisserij
Zegenvisserij
Zeilwedstrijdgebied

Tabel 1.2

Activiteiten die Nbwet-vergunningplichtig zijn in het Markermeer & IJmeer, maar onder aanvullende specifieke voorwaarden in dit beheerplan vrijgesteld worden van vergunningplicht

Activiteit	Mogelijk significant effect N2000 (j/n), vóór eventuele voorwaarden of mitigatie
Kitesurfen op locaties Warder, Hemmeland en Muiderberg	Ja
Bestaande lozingen	Neen

Tabel 1.3

Activiteiten die Nbwet-vergunningplichtig zijn in het Markermeer & IJmeer en niet in dit beheerplan vrijgesteld worden van vergunningplicht

Activiteit
Spieringvisserij
Staan want visserij
Zandwinning

Tabel 1.4

Niet Nbwet-vergunningplichtige activiteiten in het Markermeer & IJmeer waarvan significante gevolgen voor Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen niet kunnen worden uitgesloten en waarvoor dan ook mitigerende maatregelen noodzakelijk zijn om dit te voorkómen.

Activiteit
Autonome ontwikkeling windsurfen en andere kleine watersport zuidelijke Gouwee en kustzone Muiden
Autonome ontwikkeling windsurfen en recreatievaart bij Pampushaven

Bijlage B

Synopsistabel

Markermeer & IJmeer	Landelijke staat van instand-houding (Svl)	Doelen in aanwijzingsbesluit en huidige oppervlakte (ha), huidige aantallen (broedparen of maandgemiddelden) en/of huidige kwaliteit in het gebied	Samenvatting geplande maatregelen										Doelrealisatie			
			Instandhoudingsmaatregelen (specifiek t.b.v. soorten of habitats; artikel 6.1 Habitatrictlijn)							Mitigerende maatregelen (ter voorkoming van toekomstige verslechtering / verstoring; artikel 6.2 Habitatrictlijn)						
Habitattypen	Groen= gunstige staat van instandhouding Oranje= matig ongunstig Rood= zeer ongunstig	Doel oppervlakte habitat of leefgebied	Huidige oppervlakte (ha) / huidig aantal	Doel kwaliteit	Huidige kwaliteit (rood = slecht, oranje = matig, groen = goed)	Vistrekbevoorderende maatregelen KRW	Inzet op duurzame visserij (KRW)	Studie naar voedselbeschikbaarheid mossel- en visetende watervogels IJsselmeer en Markermeer & IJmeer (ANT)	Broedlocaties voor kale grond broeders behouden	IJsselmeeraanpak recreatie	Gedragcode recreatie	Voorwaarde voor vergunningvrijstelling kitesurfen bij Warden, Hemmeland en Muiderber.	Realisatie doelstelling op korte termijn (< 6 jaar; 1e beheerplanperiode)	Realisatie doelstelling op langere termijn (> 6 jaar; 2e beheerplanperiode of later)		
H3140 – Kranswierwateren		=	685	=												
HR-soorten																
Rivierdonderpad		=	?	=												
Meervleermuis		=	?	=												
VR-soorten																
Aalscholver (b)		=	10000	=		•	•	•	•							
Visdief (b)		=	900	=		•	•	•	•							
Fuut (n)		=	167	=		•	•	•		•	•	•				
Aalscholver (n)		=	3622	=		•	•	•								
Lepelaar (n)		=	2	=		•										
Grauwe gans (n)		=	565	=					•	•	•					
Brandgans (n)		=	273	=					•	•	•					
Smient (n)		=	11000	=					•	•	•					
Krakeend (n)		=	88	=					•	•	•					
Slobeend (n)		=	36	=					•	•	•					
Krooneend (n)		=	1	=					•	•	•					
Tafeleend (n)		=	3300	=			•	•	•	•	•					
Kuifeend (n)		=	17000	=			•	•	•	•	•					
Topper (n)		=	108	=			•	•	•	•	•					
Brilduiker (n)		=	108	=			•	•	•	•	•					
Nonnetje (n)		=	53	=		•	•	•	•	•	•					
Grote zaagbek (n)		=	45	=		•	•	•	•	•	•					
Meerkoet (n)		=	3615	=					•	•	•					
Dwergmeeuw (n)		=	?	=		•	•	•								
Zwarte stern (n)		=	?	=		•	•	•	•							

Colofon

Uitgegeven door
Rijkswaterstaat

In samenwerking met
Ministerie van Economische Zaken,
provincie Flevoland en provincie
Noord-Holland

Informatie
www.rijkswaterstaat.nl
0800-8002
(ma t/m zo 6.00 - 22.30 uur, gratis)

Samengesteld door
Rijkswaterstaat

Kwaliteitsborging
Rijkswaterstaat

Fotografie
KINA Natuur + Outdoor Stockfotografie,
IVVR, Falco Hassink (i.o.v. Provincie
Flevoland), Stockbureau Nationale
Beeldbank

Kaartmateriaal
Rijkswaterstaat, Witteveen+Bos,
Bureau Waardenburg B.V. en Deltares

Datum
18 maart 2013

Status
Ontwerp-beheerplan Natura 2000

Dit is een uitgave van

Rijkswaterstaat

Kijk voor meer informatie op
www.rijkswaterstaat.nl
of bel 0800 - 8002
(ma t/m zo 06.00 - 22.30 uur, gratis)

augustus 2013 | WD0813LC007